

Miljøverndepartementet
Miljøvernminister: Helen Bjørnøy

KONGELIG RESOLUSJON

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

VERNEPLAN FOR REINHEIMEN I KOMMUNENE LESJA, SKJÅK, VÅGÅ OG LOM I OPPLAND FYLKE OG NORDDAL OG RAUMA I MØRE OG ROMSDAL FYLKE

1. FORSLAG

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag om opprettelse av Reinheimen nasjonalpark og landskapsvernområdene Romsdalen, Trollstigen, Tafjorden-Reindalen, Ottadalen, Finndalen og Lordalen, samt Brettingsmoen naturreservat. Verneforslaget omfatter:

- **Reinheimen nasjonalpark:** ca. 1969 km² i kommunene Rauma og Norddal i Møre og Romsdal og Vågå, Lom, Skjåk og Lesja i Oppland
- **Romsdalen landskapsvernområde:** ca. 136 km² i kommunene Norddal og Rauma i Møre og Romsdal
- **Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde:** ca. 74 km² i Norddal kommune i Møre og Romsdal
- **Trollstigen landskapsvernområde:** ca. 146 km² i kommunene Norddal og Rauma i Møre og Romsdal
- **Ottadalen landskapsvernområde:** ca. 223 km² i kommunene Vågå, Lom og Skjåk i Oppland
- **Finndalen landskapsvernområde:** ca. 34 km² i kommunene Vågå og Lom i Oppland
- **Lordalen landskapsvernområde:** ca. 21 km² i Lesja kommunene i Oppland
- **Brettingsmoen naturreservat:** 5,75 km² i Lom kommune i Oppland

Forslaget omfatter totalt ca 2600 km² hvorav det er 46% statlig grunn og 54 % privat grunn. I den foreslåtte nasjonalparken er det ca 50 % statlig grunn og ca 50% privat grunn.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Den foreslåtte nasjonalparken utgjør et stort sammenhengende naturområde, som i det vesentlige er fritt for tekniske inngrep. På denne bakgrunn foreslås de sentrale fjellområdene etablert som nasjonalpark i medhold av naturvernloven § 3.

Romsdalen, Trollstigen, Tafjorden-Reindalen, Ottadalen, Finndalen og Lordalen er egenartede og vakre naturområder med store opplevelseskvaliteter knyttet til helhet og variasjonen i naturen fra dal til fjell og verdifullt kulturlandskap. På denne bakgrunn foreslås områdene vernet som landskapsvernområder etter naturvernloven § 5.

Det foreslåtte Brettingsmoen naturreservat utgjør et tilnærmet urørt naturområde og vurderes som representativt for de tørre, relativt kontinentale og høyereliggende furuskogene som opptrer i fjelldalene i nordre deler av Oppland.

1.2 Verneverdier

Den foreslåtte nasjonalparken omfatter et stort, sammenhengende og villmarkspreget fjellområde som utgjør leveområde til villreinstammen i Ottadalen nord. Villreinstammen er en av de mest produktive i landet. Landskapet i de foreslåtte verneområdene er variert. Frodige seterdaler vidder, rik vassdragsnatur og høye, tindepregede fjell med Trollveggen som den mest kjente formasjonen, karakteriserer området. Det er stor variasjon i vegetasjonssamfunnene med mange verdifulle lokaliteter. Faunaen er artsrik. Nøkkelarter i økosystemet utover villrein, er bla jerv, kongeørn, jaktfalk og rype. Elg, hjort, rådyr og gaupe har også fast tilhold i området. Det er videre registrert over 155 hekkende fuglearter. I tillegg har området et rikt mangfold av kulturminner og kulturlandskap, bl.a. fangstanlegg, rike gravfunn, setrer og setermiljøer. Helheten i området gir stor opplevelsesverdi og er viktig for formidling av kunnskap om fortid og nåtid.

Det foreslåtte naturreservatet er uten nyere inngrep bortsett fra en gangbru over elva Brettingi. Området har biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystem, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har god arrondering og det finnes en god del gammel furu.

1.3 Trusler mot verneverdiene

Inngrep og aktivitet som kan forstyrre villreinen og som kan fragmentere det helhetlige, villmarkspregete området, vil være en trussel mot verneverdiene. Fritidshusbygging, veibygging, økt motorisert og ikke-motorisert ferdsel og bygging av ulike anlegg/installasjoner er eksempler på tiltak og aktiviteter som på sikt kan utgjøre en trussel mot verneverdiene i området.

1.4 Andre interesser

1.4.1 Landbruk

De viktigste brukerinteressene er knyttet til landbruk, særlig setring og beiting med storfe og sau. Det er produktiv barskog i Lordalen i Lesja og i Finndalen i Vågå og Lom. Det er også produktiv skog i andre deler av området, men mesteparten av dette er vanskelig tilgjengelig for drift. Vanningsveiene fra fjellet i Ottadalen er viktig for jordbruket i Vågå, Lesja og Lom.

1.4.2 Friluftsliv

Hele området er viktig for friluftsliv knyttet til jakt og fiske, men er i liten grad spesielt tilrettelagt for friluftsliv. Den Norske Turistforening har et utbygd sti- og hyttenett i Tafjordfjella og vestlige deler av Skjåk. Årlig blir det felt rundt 800 villrein i området, og det blir satt ut fisk i flere vann.

1.4.3 Reiseliv

Reiselivet er en viktig næring i berørte kommuner, men det ligger ikke større turistanlegg innenfor verneforslaget. Verneplanen kan ha en positiv virkning for reiseliv og turisme hvis vernet benyttes i forbindelse med merkevarebygging av attraksjoner i området. Utvikling av reiselivet må sees i nær sammenheng med *St.prp. nr 65 (2002-03)*, *jf Innst. S. nr. 260 (2002-2003)* om å øke verdiskaping i fjellområdene. Det er lagt til grunn at en bærekraftig utvikling av reiselivet i området ikke må komme i konflikt med verneverdiene.

1.4.4 Kraftproduksjon

Grensene for de verneområdene er foreslått trukket utenom flere eksisterende inngrep i forbindelse med kraftproduksjon, bl.a. i Tafjordområdet. I Romsdalen landskapsvernområde har Vermevatn og Langvatnet regulert vannstand. I Tafjorden – Reindalen landskapsvernområde blir Muldalselven tatt inn i tunnel og ført ut av feltet. Kraftlinjer berører landskapsvernområdene Finndalen, Ottadalen og Romsdalen, jf kap 6.8.1.3 Rauma er varig vernet mot kraftutbygging. Rauma Energi har søkt konsesjon om opprusting av Verma kraftverk, men søknaden er avslått av NVE, jf kap 7.2.1. Det er også vist interesse for å etablere mikro- og minikraftverk innenfor de foreslåtte verneområdene.

1.4.5 Forsvaret

De foreslåtte verneområdene ligger innenfor en viktig lavtflygingskorridor for Forsvaret. Av hensyn til områdets verdi for villreinen er det ønskelig å legge begrensninger på lavtflygingen over den foreslåtte nasjonalparken. Det foreslås ikke spesielle restriksjoner over de foreslåtte landskapsvernområdene. Det vises for øvrig til kap 7.1.2.11 hvor dette er nærmere drøftet.

1.4.6 Innretninger langs sjøen

Tafjorden- Reindalen landskapsvernområde grenser ned mot sjøen i Tafjorden. Kystverket har etter det Miljøverndepartementet er kjent med, ikke innretninger i området i dag. Fiskerimyndighetene mener imidlertid det kan bli aktuelt for enkelte innretninger langs sjøen av hensyn til sjøsikkerhet og av hensyn til fiskeri- og eventuell havbruksaktivitet. Forskriftene åpner derfor for etablering av innretninger som er nødvendig for sjøsikkerhet, samt eventuelle fortøyingsfester, brygger og naust.

2. SAKSBEHANDLING

2.1 Bakgrunn

Bakgrunn for arbeidet med etablering av Reinheimen nasjonalpark og tilhørende landskapsvernområder er NOU 1986:13 *Ny landsplan for nasjonalparker*, St.meld.nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* og Innst. S. nr. 124 (1992-93) med samme navn.

Det har også tidligere vært lagt fram verneforslag for Reinheimenområdet; Reimersutvalget, som ble oppnevnt av Miljøverndepartementet, la i 1975 fram verneplan for villreinstammen i Nord-Ottadalsområdet. På grunn av planer for kraftutbygging i Raumavassdraget ble ikke dette forslaget ført fram til endelig vernevedtak. Rauma ble senere varig vernet mot kraftutbygging i 1993. Utbyggingsinteressene førte imidlertid til at det i 1981 ble vedtatt en fylkesplanvedtekt for den delen av arealet som lå i Møre og Romsdal. I 1987 ble det innført rikspolitiske retningslinjer etter plan- og bygningsloven for det samme arealet. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet utarbeidet Fylkesmannen i Møre og Romsdal et verneforslag for Reinheimen nasjonalpark med 4 tilhørende landskapsvernområder som ble sendt på lokal høring i 1987. Verneforslaget ble ikke videreført til sentral behandling. Isteden ble det avgjort at arbeidet med vern av Reinheimen skulle samkjøres i de to fylkene.

Det foreslåtte Brettingsmoen naturreservat inngikk opprinnelig i verneplan for skog på statsgrunn, men vedtaket ble utsatt pga manglende finansiering over Jordfondet i 2005.

2.2 Saksgang

Melding om oppstart av arbeidet med foreliggende verneplan for Reinheimen ble sendt ut i oktober 1997. Utarbeidelse av forslaget har skjedd i tett kontakt med kommunene og de mest aktuelle etater, organisasjoner og grunneiere. Til støtte for arbeidet ble det etablert kommunale- og et interkommunalt kontaktutvalg. Gruppene har holdt møter og befaringer, og det har vært arrangert åpne informasjonsmøter lokalt under planleggings- og høringsfasen.

Verneforslaget med konsekvensutredning ble sendt på felles lokal og sentral høring i 2004, jf brev fra Møre og Romsdal fylke 23.06.2004 og fra Fylkesmannen i Oppland 02.07.2004. Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke sendte sin tilråding til Direktoratet for naturforvaltning 13.05.2005. Direktoratet presenterte sin foreløpige tilråding på møte med Kontaktutvalget for Reinheimen 01.07.2005.

Rauma kommune og Rauma Energi har etter høringsrunden hatt kontakt med Møre og Romsdal fylke, direktoratet og Miljøverndepartementet angående grensetrekking i Vermedalen.

Miljøverndepartementet har både på politisk og administrativt nivå hatt flere møter med Kontaktutvalget for Reinheimen i løpet av prosessen. Miljøvernministeren har dessuten hatt eget møte med ordføreren i Norddal. I tillegg har departementet hatt møte med berørte fjellstyrer, og det har vært avholdt møte og befaring med Lom kommune og de bruksberettigede innenfor det foreslåtte Brettingsmoen naturreservatet for å drøfte bl.a. avgrensing av naturreservatet og forholdet mellom verneplan for Reinheimen og det tidligere foreslåtte naturreservat.

Saken ble sendt på foreleggelse til berørte departementer 29. juni 2006.

2.3 Forholdet til konsekvensvurderinger

2.3.1 Utredningsprogrammet

Det er gjennomført konsekvensvurderinger for å vurdere hvilke virkninger vernet vil få på ulike samfunnsinteresser. Det er utredet i forhold til tre alternativ:

- *0-alternativet*: dagens situasjon med påregnelig utvikling uten vern
- *Alternativ A*: nasjonalpark i de sentrale fjellområdene og seks tilgrensende landskapsvernområder
- *Alternativ B*: et stort landskapsvernområde i de sentrale fjellområdene og seks andre tilgrensende landskapsvernområder

I det fastsatte utredningsprogram av 20.11.2000 var det lagt opp til at det også skulle utredes biotopvernområde vest for Veltdalen i alt. A og alt. B. Dette ble imidlertid endret i oppstarten av planarbeidet, da området etter nærmere vurdering ble ansett til å ha relativt moderat betydning for villreinen. Det ville derfor være uaktuelt å verne området som biotopvernområde.

Det er utarbeidet 7 delutredninger:

- Naturmiljø, friluftsliv og hytter og buer i fjellet,
- Kulturminner,
- Landbruk,
- Motorferdsel i utmark, veger, kraftverk og forsvarets aktivitet,

- Reiseliv og miljøbasert næringsutvikling,
- Lokal forvaltning og identitet,
- Forvaltning og lokal kulturell identitet.

2.3.2 Merknader til konsekvensutredningene

Villreinutvalget for Ottadalen, Skjåk almenning, Lom kommune og Finndalen Bruksrettslag mener at det mangler en konsekvensutredning for villrein. Lom kommune påpeker at flere av delutredningene kunne vært bedre, men anbefaler likevel totalt sett at utredningen godkjennes. Det er imidlertid viktig at en eventuell etablering av verneområder følges opp av gode rutiner for overvåking av dyrelivet, spesielt villrein. Skjåk kommune mener rapportene som konsekvensutredningen bygger på, burde ha vært bedre. Fylkeslandbruksstyret i Møre og Romsdal og Fylkesutvalet i Møre og Romsdal anbefaler at konsekvensutredningen godkjennes.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke bemerker at det i fastsatt utredningsprogram var krav om at naturforholdene skulle beskrives og verneverdiene skulle dokumenteres, men at det ikke var krav om en egen villreinutredning. Etatene påpeker at villreinen er et av vernemotivene. Villreininnteressene har derfor fått en sentral plass i verneplanen og er omtalt en rekke steder i høringsdokumentet. Etatene mener et områdevern etter naturvernloven vil være positivt for villreinen. Dette er en arealkrevende art som vil få positive utviklingsmuligheter når området blir vernet mot nye tekniske inngrep. Fylkesmannen og fylket mener at utredningsplikten er oppfylt i henhold til fastsatt utredningsprogram. Det legges til grunn at framtidig naturovervåking må gjennomføres slik at det sikres en oppdatert kartlegging av villreinens arealbruk. Overvåkingsprogrammet må gjennomføres slik at effekter av menneskelig ferdsel på blant annet villreinens arealbruk blir vurdert.

DN registrerer at det er etterlyst bedre utredninger mht villrein. Særlig gjelder dette synliggjøring av eventuell negativ effekt av vern som følge av antatt økt ferdsel. Fordi villreininnteressene er et av de sentrale vernemotivene, har forutsetningen vært å belyse og vektlegge villreininnteressene i planarbeidet. Den tidligere utarbeidede rapporten ”*Villrein, inngrep og forstyringer i Ottadalen villreinområde*” (Rapport 2/98 Fylkesmannen i Møre og Romsdal) er også lagt til grunn. Etter innspill fra villreinutvalget er villreinen gitt en bredere omtale i verneplanutkastet. Hensynet til villreinen er lagt til grunn ved grensetrekking og i utforming av vernebestemmelser. Direktoratet støtter imidlertid innspill fra både villreinutvalget, noen av kommunene, fylket og fylkesmannen om at det er viktig å følge opp en eventuell etablering av nasjonalpark med god overvåking. Foreliggende kunnskap fra prosjekter om fluktadferd/forstyrrelse vil også være viktig grunnlagsmateriale ved ferdigstillelse av forvaltningsplanen og ved planlegging av forvaltningstiltak både i nasjonalparken, i landskapsvernområdene og i randsonen. Direktoratet mener at konsekvensutredningen for verneplan for Reinheimen, sammen med foreliggende kunnskap tilfredsstiller utredningsplikten i fastsatt utredningsprogram og plan- og bygningslovens krav til konsekvensutredninger. Direktoratet konkluderer derfor med at utredningsplikten er oppfylt, jf plan- og bygningslovens § 33-6.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at verneplanen er utredet i henhold til forvaltningslovens, naturvernlovens og plan- og bygningslovens bestemmelser. Gjennom høringen er ulike interesser bredt belyst og vurdert. Det er ikke avdekket konsekvenser som krever ytterligere utredninger av samfunnsinteresser, som f.eks næringsvirksomhet, i samsvar med Utredningsinstruksen pkt 3.2.2. Avveiningen mellom bruk og vern har ført til endringer i vernebestemmelser og i avgrensning av de foreslåtte verneområdene. Således er verneforslaget tilpasset bl.a. næringsinteresser som jord- og

skogbruk. Det er også tatt hensyn til bebyggelse og til installasjoner i forbindelse med kraftutbygging.

2.4 Områdenes planstatus

Kommuneplaner

I kommuneplanens arealdel i Lesja, Skjåk og Vågå er berørte områder markert som landbruks-natur- og friluftsområder (LNF) med forbud mot spredt fritids- og boligbygging. I arealdelen i Lom er indre del av området båndlagt som nasjonalpark, mens ytre del er båndlagt som framtidig landskapsvernområde. I Finndalen i Lom kommune er det eksisterende reguleringsplaner som gjelder masseuttak til vegvedlikehold. Det er videre godkjent reguleringsplan for framføring av kraftlinje mellom Øyberget og Vågåmo (Honnsjøen-Finndalen) i forbindelse med utbyggingen av øvre Otta i Ottadalen og Finndalen landskapsvernområder. I kommuneplanens arealdel i Norddal kommune er området avsatt som LNF-områder uten regler om spredt bebyggelse. I Rauma er det LNF-område med forbud om spredd boligbygging.

Verna vassdrag

Valldøla og Lora ble vernet mot kraftutbygging i Verneplan for vassdrag I. Istra ble vernet i verneplan III, mens Finna (med sidevassdraget Skjerva) og Rauma (med sidevassdragene Verma, Ulvåa, Asbjørnsåa og Grøna) ble vernet i verneplan IV.

Konsesjonssøknad for kraftutbygging

Rauma Energi har søkt konsesjon om opprusting av Verma kraftverk som ligger innenfor Romsdalen landskapsvernområde. Søknaden ble avslått av NVE i mai 2006.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER VERNEPLANPROSESSEN

3.1 Navnsetting

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke tilrår at landskapsvernområdet hørt som Tafjorden-Veltdalen gis navnet Tafjorden-Reindalen på grunn av anbefalte grensejusteringer.

DN støtter forslaget.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og anbefaler at verneområdene navnesettes som i høringsforslaget bortsett fra Tafjorden-Veltdalen som gis navnet Tafjorden-Reindalen.

3.2 Avgrensning

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke tilrår endringer i avgrensingen etter lokal høring både for nasjonalparken og for landskapsvernområdene. Endringene er gjort for å imøtekomme andre interesser. I nasjonalparken er grensen justert utenom seteranlegg, buer og jordbruksareal. Også områder med inngrep i forbindelse med kraftutbygging er tatt ut. I landskapsvernområdene er grensene også justert bl.a. av hensyn til bebyggelse og skogsområder.

DN støtter etatens tilrådinger, og tilrår i tillegg at et område rundt Brekkevatn i Norddal kommune tas ut av Trollstigen landskapsvernområde.

I forbindelse med verneplan for Statskog SFs grunn anbefalte fylkesmannen og direktoratet at det ble opprettet et naturreservat på et furuskogsområde (5750 dekar) i Finndalen. I verneplan for Reinheimen skulle dette inngå som en del av Finndalen

landskapsvernområde. Bakgrunnen for å foreslå reservat var at området har gammel furu og lite nyere inngrep. Skogområdet anses som representativt for de tørre, relativt kontinentale og høyereliggende furuskogene i fjelldalene i nordre deler av Oppland. Vernevedtaket for området ble imidlertid utsatt under sluttbehandlingen av verneplanen for Statskog SFs grunn som ble vedtatt ved kgl. res av 02.09.2005. I arbeidet med verneplan for Reinheimen har det samme skogarealet inngått som del av det foreslåtte Finndalen landskapsvernområde.

Miljøverndepartementet viser til skogvernarbeidet på Statskog SF's grunn og hvor 30 skogområder på statsgrunn ble vernet ved kgl.res.02.09.2005. Det foreslåtte Brettingsmoen naturreservat inngikk i denne verneprosessen, men var et av seks områder hvor vernevedtak ble utsatt på grunn av manglende finansiering over Jordfondet. Miljøverndepartementet vil vektlegge en helhetlig avklaring av vernestatus for de arealene som har vært vurdert både i verneplan for Reinheimen og i arbeidet med skogvern på statsgrunn. Forslag om vern av Brettingsmoen naturreservat er grundig saksbehandlet gjennom den tidligere verneplanprosessen, jf kgl.res av 02.09.2005 om verneplan for skog. Departementet foreslår derfor å opprette Brettingsmoen naturreservat i Finndalen i Lom kommune samtidig med de foreslåtte verneområdene i verneplan for Reinheimen. Departementet viser i denne forbindelse også til St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* om at også gjennomføringen av nasjonalparkplanen bør bidra til å øke skogvernet.

For øvrig slutter departementet seg til direktoratets forslag om grensejusteringer for å ivareta andre brukerinteresser og av hensyn til arronderingen av de foreslåtte verneområdene. Det vises for øvrig til kap.7 for nærmere begrunnelse av avgrensingen av de enkelte områdene.

3.3 Verneforskriftene

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke tilrår endringer i verneforskriftene både for nasjonalparken og for landskapsvernområdene. Endringene er knyttet bl.a. til vedlikehold av vanningsanlegg og vannveier, uttak av trevirke til brensel, bruk av motorbåt, og motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av anlegg.

DN støtter i hovedsak endringsforslagene med noen justeringer, bl.a ved at bestemmelsen om vedlikehold av vanningsanlegg todeles og hjemles i forskriftens § 3 pkt 1 *om landskap* og motorisert ferdsel i forbindelse med dette må omsøkes jf forskriften § 3 pkt 5 *om motorferdsel*. I tillegg anbefaler direktoratet en justering som åpner for plukking av mindre steiner til f.eks. suvenirer. Ferdelsbestemmelsen endres i tråd med ny standardformulering. I forskriftene for landskapsvernområdene Ottadalen, Trollstigen og Tafjord-Reindalen er det tatt inn mulighet for å regulere ferdselen fordi disse områdene er særlige sårbare villrein- og rovfugl områder samtidig som de er lett tilgjengelig. Det foreslås en presisering i bestemmelsen angående transport av felt elg og hjort. Direktoratet foreslår også en tilleggsbestemmelse i Trollstigen landskapsvernområde som åpner for at kan gis adgang til tiltak i forbindelse med opprydding av rasteplass ved Slettvikane. Direktoratet har for øvrig tilrådd noen språklige og strukturelle justeringer i forskriften.

Miljøverndepartementet viser til at forskriftene er endret for landskapsvernområdene Romsdalen, Ottadalen og Finndalen av hensyn til at det er kraftlinjer i områdene. Endringene er i samsvar med tidligere praksis i forholdet til kraftlinjer. Forskriften for Tafjorden – Reindalen landskapsvernområde er endret slik at den bl.a åpner for eventuell etablering av kystverkets anlegg av hensyn til sjøsikkerhet. Forskriftenes bestemmelser

vedrørende ferdsel er justert slik at formuleringene er i samsvar med gjeldende mal. Justeringene har ikke endret restriksjonsnivået.

Gjennom forvaltningsplanen vil det i landskapsvernområdene bli avsatt areal til oppstilling/parkering av campingvogner og bobiler. I landskapsvernområdene Finndalen og Lordalen ble det foreslått at det måtte søkes tillatelse til oppstilling/parkering av campingvogner og bobiler på slike arealer, mens det i landskapsvernområdene Romsdalen, Tafjorden-Reindalen og Trollstigen ikke var nødvendig med særskilt tillatelse. Departementet viser til at det vil bli avsatt areal til dette formålet i forvaltningsplanen. Departementet mener derfor det ikke er nødvendig med særskilt tillatelse til oppstilling/plassering av campingvogner og bobiler på slike arealer i noen av landskapsvernområdene. Hensetting av campingvogner/bobiler vil være forbudt utenom spesielt avsatte arealer. Forskriftene er endret i samsvar med dette.

Ut over dette slutter departementet seg til direktoratet og viser for øvrig til vurderingene av enkeltområdene i kap 7.

4. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Direktoratet for naturforvaltning har myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdene. Direktoratet tilrår at kommunene gis tilbud om å få delegert forvaltningsmyndighetene for den foreslåtte nasjonalparken og landskapsvernområdene. Direktoratet ser det som lite hensiktsmessig, både tids- og ressursmessig, å utvide det pågående forsøket med lokal forvaltning av store verneområder. Det tilrås derfor en ordinær delegering, der virketiden i utgangspunktet samkjøres med slutføring og evaluering av forvaltningsforsøket.

Utkast til forvaltningsplan for områdene fulgte verneplanen på høring. Denne må ferdigstilles snarest mulig etter et eventuelt vernevedtak. Et nytt utkast til forvaltningsplan utarbeides på bakgrunn av innspill gitt i flere faser av planarbeidet. Dette utkastet vil bli sendt på ny høring.

Kostnader i forbindelse med merking av grenser, oppsyn m.m. blir dekket innenfor de ordinære budsjettpostene.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at utgifter til vern og forvaltning av verneområdene, herunder oppsyn og kostnader ved eventuelle nye erstatningsregler, vil skje innenfor MD's til enhver tid gjeldende budsjetttrammer. Det vises for øvrig til kapittel 6.6. vedrørende forvaltning av verneområdene.

5. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I forbindelse med lokal og sentral høring mottok fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke til sammen 107 uttalelser. I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommunen og andre fylkesinstanser, har følgende organisasjoner og instanser hatt planen til uttalelse:

Naturvernforbundet i Oppland, Norsk ornitologisk forening avd. Oppland, NJFF-Oppland, NVE-Region Øst, Oppland bonde og småbrukarlag, Oppland bondelag, Oppland sau og geitalslag, Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal, Lesja fjellstyre, Finndalen fjellstyre, Lom

fjellstyre, Vågå fjellstyre, Skjåk Almenning, Skårvangen grunneigerlag, Nordherra bygdalmenning, Lia grunneierlag, Lesjaskog viltlag, Lesjaskog Heimrast, Ottadalen villreinutvalg, Ottadalen villreinnemnd, Villreinrådet i Norge, Statens Vegvesen, Vegsjefen i Oppland, Statens Vegvesen region midt, Opplandskraft, Oppland Energiverk, Norsk ornitologisk Forening avd. Møre og Romsdal, Møre og Romsdal Bondelag, Grytten Bondelag, Innfjorden Bondelag, Bøstølen og Svartrøsta grunneigarlag, Valldal Bondelag, Skogeierforeningen Nord, Møre og Romsdal Skogeigarlag, Grytten Skoglag, Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag, Møre og Romsdal Sau- og Geitalslag, Norddal bonde- og småbrukarlag, Tafjord Kraft, Rauma Energi, Øverdalen Grunneigarlag, Medalen Grunneigarlag, Tunga sameie, Ulvådalen grunneierforening, Grønningseter grunneierlag, Øvstestøl seterlag, Grønning sameie, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Naturvernforbundet i Rauma, Møre og Romsdal fylkeslag av NJFF, Statsskog SF Sør-Norge, Grytten fjellstyre, Voll fjellstyre, Norddal fjellstyre, Molde og Romsdals Turistforening, Ålesund-Sunnmøre Turistforening.

Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Statens Kartverk, Statens namnekonsulentar for Vestlandet, Nordisk institutt Universitetet i Bergen, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB hovedadm., Jernbaneverket, AVINOR AS, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Norges Fiskarlag, FHL Havbruk, Taretrålfiskernes Forening, Norges Luftsportsforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening Botanisk museum NMH, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Prosessindustriens landsforbund, Fortidsminneforeningen - Kulturvernets fellesorganisasjon, Innovasjon Norge, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Almenningsforbund, SABIMA, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Norges Kystfiskarlag, Utmarkskommunenes sammenslutning, SKOGFORSK, JORDFORSK, Norsk Institutt for Vannforskning, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage Universitetet i Bergen, Norges Landbrukshøgskole, Havforskningsinstituttet.

Av de sentrale høringsinstansene som har avgitt høringsuttalelse, har ikke Oljedirektoratet og Bergvesenet merknader til verneforslaget.

De berørte departementer er forelagt verneforslaget. Vedrørende merknader fra Finansdepartementet, Olje- og energidepartementet og Forsvarsdepartementet vises det til kap 4, 6.8, 7.4 og 7.1.2.11. De øvrige departementene har ikke hatt merknader til verneforslaget

Kommunene Lom, Lesja, Skjåk, Vågå, Rauma og Norddal aksepterer verneforslaget under forutsetning av at det etableres lokal forvaltning, at det tilføres tilstrekkelig ressurser til skjøtsel, forvaltning og oppsyn og at det foretas justeringer i avgrensning og i forskriftene. Lesja kommune ønsker å ta Lordalen landskapsvernområde ut av verneforslaget.

Fylkesutvalget i Møre og Romsdal fylke og Oppland fylkeskommune slutter seg til verneforslaget, viser til kommunenes uttalelser og forutsetter lokal forvaltning og tilførsel av ressurser for å sikre god forvaltning. Oppland fylkeskommune mener det som kompensasjon bør stilles til rådighet kompetansefond for lokalsamfunnene.

Høringsuttalelsene blir nærmere omtalt og vurdert i kap 6 og 7.

6. MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

6.1 Navn på verneområdene

Norddal kommune anbefaler at Tafjorden-Veltdalen landskapsvernområde endrer navn til Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde dersom de foreslåtte grenseendringene gjennomføres.

Møre og Romsdal fylke og DN støtter kommunens forslag da navnet anses å passe bedre i forhold til anbefalt ny avgrensning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.2 Hjemmelsgrunnlag

Noen grunneiere mener at naturvernloven ikke hjemler etablering av nasjonalpark på eiendommer som ikke grenser direkte inntil statens grunn.

Møre og Romsdal fylke mener dette er feil tolking av naturvernloven § 3. Loven omtaler grunn som ligger i eller inntil, ikke den enkelte eiendom. Eiendomsstrukturen på tilgrensende privat grunn blir derfor ikke avgjørende. Hjemmelen for utlegging av privat grunn går mao lenger enn til de eiendommene som grenser til statens grunn.

DN viser til fylkets vurderinger.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. Høyesterett har slått fast at det i nasjonalparker også kan tas med private eiendommer som ikke har eiendomsgrænse mot statens grunn. Det er det samlede arealet av privat grunn som kvalitativt fyller vilkårene i naturvernloven § 3 som må ha en felles grænse med statens grunn.

6.3 Valg av verneform i det sentrale fjellområdet

Følgende høringsinstanser støtter forslaget om nasjonalpark:

Lom kommune, Vågå kommune, Oppland fylkeskommune, Norges naturvernforbund, Norges landbrukshøgskole, Ottadalen villreinnemnd, Reiselivsbedriftenes landsforening, Statskog SF, Norges jeger- og fiskerforbund, Norsk ornitologisk forening, avd. Oppland, Den norske turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Vågå fjellstyre, Finndalen fjellstyre, Lom fjellstyre, Tunga Sameie, Naturvernforbundet i Rauma, Medalen grunneierlag og noen grunneiere og enkeltpersoner. Tre grunneiere er delvis enig i verneforslaget og ønsker nasjonalpark i Grøndalen, Valldal. Møre og Romsdal Bondelag i samråd med Valldal, Grytten og Innfjorden Bondelag, Skjåk almenningssyre og folkemøtet i Valldal 30.09.2004 kan godta nasjonalpark på bestemte vilkår dersom landskapsvernområde ikke velges.

Følgende høringsinstanser støtter forslaget om et landskapsvernområde:

Skjåk kommune, Lesja kommune, Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund, Opplandskraft, Møre og Romsdal Bondelag i samråd med Valldal, Grytten og Innfjorden Bondelag, Norges geologiske undersøkelse, Skogeierforeninga Nord, Lesja fjellstyre, Skjåk almenningssyre, Grytten fjellstyre, Finndalen bruksrettslag, en grunneier, Øverdalen grunneierlag og folkemøtet i Valldal 30.09.2004.

Villreinutvalget for Ottadalsområdet, Mjøsen Skogeierforening og Oppland Bondelag, Skjåk Bondelag, Skjåk jeger- og fiskarlag, Stabbrekkja jaktområde og Lia grunneierlag, flere grunneiere og enkeltpersoner og Lom Bonde- og småbrukarlag er skeptisk til vern, men støtter subsidiært landskapsvernområde dersom vern skal innføres.

Norsk ornitologisk forening, avd. Oppland hadde foretrukket 2 naturreservater i verneplanen for Rååkvatnet og i Finndalen.

Høringsinstansene som er positive til nasjonalpark, legger til grunn at dette er et riktig grep for å sikre naturkvalitetene i området i et langt tidsperspektiv. Høringsparter som er negative til nasjonalpark, men positive til landskapsvernområde, mener at en nasjonalpark vil fungere som et uønsket trekkplaster. De antar at økt ferdsel og næringsutvikling knyttet til reiseliv rundt fjellområdet, vil være negativt for villreinen. Et landskapsvernområde ville være mer nøytralt og således ikke generere økt ferdsel. Parter som ikke ønsker vern, mener vern etter naturvernloven er negativt i forhold til grunneierinteressene.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke mener naturkvalitetene i Reinheimen tilfredsstillende kriteriene i naturvernloven for å bli nasjonalpark. Ca 50 % av arealet innenfor foreslått nasjonalpark er statsallmenning. Grunnlaget for å vurdere nasjonalpark som verneform er derfor tilstede. Etatene mener en nasjonalpark er best egnet til å ivareta vernekvalitetene ut i fra en helhetlig økologisk tankegang og i et langsiktig perspektiv. Verneformen nasjonalpark vil gi et bedre hjemmelsgrunnlag for å styre både tiltak og ferdsel av hensyn til sårbare arter, herunder villrein, og av hensyn til inngrepsfrie områder i de sentrale delene av Reinheimen. Med bakgrunn i høringen og de store vernekvalitetene som er knyttet til området, tilrår fylkesmannen/fylket at området vernes som nasjonalpark.

DN viser til fylkesmannens og fylkets vurderinger og støtter forslaget om opprettelse av en nasjonalpark i det sentrale fjellområdet.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.4 Verneverdier

Noen grunneiere mener det ikke fins særlige verneverdier i Ulvådalen/Hånådalen, heller ikke villrein.

Møre og Romsdal fylke viser til at det er et bredt spekter av verneverdier i dette området. Verdiene er knyttet til vakkert og urørt landskap, vassdrag, geologi og et variert plante- og dyreliv. Villrein opptrer i området, selv om det har vært ganske sparsomt de siste årene. Området må betraktes som et bukkeområde, men nyutsatt rein bruker områdene rundt Ulvådalen.

DN viser til fylkets merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.5 Erstatning

Oppland fylkeskommune peker på at det må opprettes et kompetansefond som kompensasjon for de rådighetsinnskrenkninger vernet medfører. Norddal skogeigarlag vil at myndighetene skal legge seg på en annen linje når det gjelder erstatninger. Norddal kommune ber om at nye erstatningsregler får tilbakevirkende kraft på Reinheimen.

Norges bondelag og Norges skogeierforening mener at erstatningsbestemmelsene for privat grunn må være på plass før et vern kan aksepteres.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke bemerker at erstatning for eventuelt økonomisk tap som følge av opprettelsen av nasjonalparker og landskapsvernområder reguleres av naturvernloven § 20 b. Økonomisk tap som følge av vedtak etter naturvernloven §§ 3 og 5 kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av Staten. Etatene viser til St. prp. nr. 1 (2003-2004) for Miljøverndepartementet og brev av 4. januar 2005 fra Miljøverndepartementet, der det gis fristutsettelse for å kreve erstatning til en eventuell ny erstatningsordning er på plass. Det vises også til forslag til endringer i erstatningsreglene og ordninger for kompensasjon ved vern i NOU 2004:28 *Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven)*.

DN tar synspunktene til etterretning og vil for øvrig vise til den videre behandlingen av NOU 2004:28.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN og viser til at en eventuell innføring av ny erstatningsordning for nasjonalparker og landskapsvernområder også vil gjelde for områder der vernevedtak allerede er fattet, men der fristen for krav om erstatning ennå ikke er gått ut. Dette innebærer i så fall at en slik overgangsordning også vil omfatte nasjonalparken og landskapsvernområdene som inngår verneplan for Reinheimen. Departementet viser videre til at Regjeringen i Soria-Moria-erklæringen har sagt at det bør kunne etableres næringsfond i kommuner som omfattes av vernevedtak. Departementet kan opplyse at Biomangfoldlovutvalget, som ledd i et forslag om ny erstatningsordning for områdevern, har foreslått å etablere en tilskuddsordning overfor grunneiere som vil få økte driftskostnader som følge av vern. Departementet vil komme tilbake til fylkeskommunens ønske om kompetansefond når disse spørsmålene er nærmere utredet i forbindelse med arbeidet med ny naturmangfoldlov.

6.6 Forvaltning av verneområdene

De berørte kommunene Lesja, Lom, Skjåk, Vågå, Rauma og Norddal har foreslått en modell for lokal forvaltning for de foreslåtte verneområdene i Reinheimen, basert på forslag i NINA-rapport nr. 4:2005 *Lokal forvaltningsmodell for det fremtidige verneområdet i Reinheimen*. Forslaget er en integrert modell som samler ansvaret for både forvaltning, oppsyn og informasjon i et organ i hver kommune. Hver kommune har ansvar for sin del av en eventuell nasjonalpark. Det opprettes i tillegg et koordinerende utvalg med representanter fra kommunene og rettighetshaverne. Alle kommuner og fylkeskommunen forutsetter at det overføres betydelig mer midler til forvaltning enn det som er skissert i verneforslaget. Oppland fylkeskommune, Eigarlaget i Skjåk allmenning, Skjåk almenning, Fylkeslandbruksstyret i Oppland, Fylkeslandbruksstyret i Møre og Romsdal, Fylkesutvalget i Møre og Romsdal, Lom fjellstyre, Opplandskraft, Norges bondelag, Norges skogeierforbund, Mjøsen skogeierforening, Oppland bondelag, Skogeierforeninga Nord, Møre og Romsdal bondelag, Valldal bondelag, Grytten bondelag, Innfjorden bondelag, Norges fjellstyresamband og Skjåk jeger- og fiskarlag ønsker lokal forvaltningsmyndighet, som skissert i modell C i høringsforslaget. Ottadalen villreinnemnd og Den norske turistforening støtter et overordnet regionalt nivå for forvaltningen. Norges jeger- og fiskerforbund og en enkelperson støtter at kommunene blir forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdene, og at de deler forvaltningsansvar for nasjonalparken med et rådgivende utvalg. Norges naturvernforbund, Norges landbrukshøgskole, Reiselivsbedriftenes landsforening ønsker en statlig forvaltning av nasjonalparken. Forum for natur og friluftsliv i Oppland mener forvaltningen bør legges til fylkesmannen så lenge det ikke foreligger et konkret forslag til forvaltningsmodell.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke konstaterer at det er stor lokal interesse for å overta forvaltningsmyndigheten for de kommende verneområdene, og i høringen var det stor grad av enighet om å legge til rette for en form for lokal forvaltning i regi av kommunene. Etatene vurderer dette som positivt. I høringsforslaget for verneplanen var det foreslått 3 modeller for framtidig forvaltning. Etatene anbefaler at det arbeides videre med å finne en modell for lokal forvaltning etter modell C; kommunal forvaltning og etablering av rådgivende utvalg. Etter etatenes oppfatning egner Reinheimen seg godt for lokal forvaltning. Gjennom verneplanprosessen er det framkommet stor enighet om å sikre området slik det er i dag. Det foreligger ikke planer for større utbygginger eller hyttebygginger som kan være i strid med vernet, i noen av kommunene. Denne enigheten over kommune- og fylkesgrenser er etter etatenes vurdering nyttig for å få til en forvaltning som sikrer verneverdiene og likebehandling i hele området.

DN vil bemerke at spørsmålet om forvaltningsmodell/lokal forvaltning har vært mer fokusert i dette planarbeidet enn det som er vanlig i andre verneplanprosesser. Etter innspill fra Miljøverndepartementet ble det fastsatt i utredningsprogrammet at det skulle utredes ulike modeller for forvaltning av området. Direktoratet merker seg det store lokale engasjementet rundt spørsmålet, og at samtlige kommuner går inn for at forvaltningsmyndigheten delegeres til hver enkelt kommune. Etter direktoratets oppfatning, vil det være viktig å ta hensyn til det særlige fokuset forvaltningsordninger har hatt i dette området gjennom mange år. En ser det imidlertid ikke som hensiktsmessig at de pågående forsøkene med lokal forvaltning av store verneområder (Forollhogna, Setesdal-Vesthei-Ryfylkeheiane, Dovrefjell-Sunndalsfjella og Blåfjella-Skjækerfjella), utvides til å omfatte flere områder. Forsøkene skal avsluttes i 2007 og evalueres i 2008. Det vil være lite hensiktsmessig både tids- og ressursmessig å spre forsøket til flere områder. Direktoratet vil derfor ikke tilrå at Reinheimen inkluderes i det pågående forsøket. En vil imidlertid tilrå at kommunene gis tilbud om å få delegert forvaltningsmyndigheten for den foreslåtte nasjonalparken og landskapsvernområdene, under forutsetning av at virketiden av en slik delegasjon i utgangspunktet gis samme virketid som de pågående forsøkene.

Det er utarbeidet et utkast til forvaltningsplan som fulgte verneplanen på høring. Flere instanser, bla Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund har uttalt seg positivt til dette. Forvaltningsplanen må ferdigstilles snarest mulig etter et eventuelt vernevedtak. Innspill gitt i flere faser av planarbeidet må da gis en vurdering. Forvaltningsplanen vil sendes på ny høring når det er utarbeidet et endelig utkast.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. Departementet vil understreke at det må sikres en enhetlig forvaltning av de foreslåtte verneområdene. Ved delegering av forvaltningsmyndighet til de berørte kommunene, forutsettes det at det etableres gode samarbeidsmodeller og rutiner som vil sikre en helhetlig forvaltning og likebehandling i hele området. Forvaltning etter en modell med kommunal forvaltning og etablering av et rådgivende utvalg vil etter departementets vurdering i tilstrekkelig grad tilfredsstillende dette. Departementet vil understreke at innføringen av en lokal forvaltningsordning i denne omgang vil være av midlertidig karakter og at miljøvernmyndigheten vil komme tilbake til spørsmålet om mer permanent forvaltningsordning bl.a. på bakgrunn av erfaringer som framkommer fra de andre forsøkene med lokal forvaltning. Forvaltningsmodellen må finansieres innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettammer.

6.6.1 Rådgivende utvalg

Tunga Sameie deltar gjerne i et rådgivende utvalg. NLH, (nå Universitetet for miljø og biovitenskap, UMB), ser det som viktig at det etableres et råd med representanter for

kommunale og lokale interesser. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund anbefaler et råd som koordinerer praktisering av vernereglene. DNT ønsker at Ålesund-Sunnmøre Turistforening blir med i et eventuelt rådgivende utvalg. Norges Fjellstyresamband forutsetter at berørte fjellstyrer blir gitt plass i et eventuelt rådgivende utvalg.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke anbefaler at det etableres et felles, rådgivende utvalg for forvaltningen. Det er særlig viktig at dette er bredt sammensatt og har en samlende og koordinerende funksjon ved en eventuelt kommunevis oppdelt forvaltning av verneområdene.

DN støtter fylkesmannens/fylkets tilråding om at det etableres et rådgivende utvalg for forvaltningen, jf også fylkesmannens/fylkets merknader i forhold til eventuell kommunal forvaltning. Det tilligger forvaltningsmyndigheten å finne en mest mulig formålstjenlig sammensetting av et slikt utvalg.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.6.2 Oppsyn

Villreinutvalget for Ottadalsområdet legger ned ca. 250 dagsverk i oppsynstjeneste i forbindelse med villreinjakta. De vil ikke akseptere noen form for svekkelse av denne oppsynsordningen, snarere bør denne styrkes og utvides utover jakttiden. Norges fjellstyresamband, Lesja fjellstyre, Lom fjellstyre og Vågå fjellstyre ønsker at man skal bygge opp under de etablerte oppsynsordningene framfor å bygge opp Statens naturoppsyn (SNO) i dette området. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund forutsetter at økt behov for statlig naturoppsyn i størst mulig grad blir lagt til eksisterende oppsynsordninger i området. Skjåk kommune ber om at koordinator for oppsynet plasseres i Skjåk. Skjåk allmenning stiller seg åpen for at SNO oppretter en stilling i kommunen med koordineringsansvar for samordnet oppsyn, skjøtsel og informasjon i Reinheimen. Rauma kommune ønsker velkommen en eventuell opprettelse av stilling i SNO i Rauma. Norddal kommune krever at en personellressurs blir stasjonert i kommunen dersom det blir etablert SNO-stillinger. Det vises bla til at en slik stilling kan kombineres med oppsyn i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, hvorav store deler ligger i Norddal.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke registrerer kommunenes primære ønske om en integrert forvaltningsmodell som også omfatter oppsyn. Etatene mener det er behov for å styrke oppsynsaktiviteten i Reinheimen. Det pekes på at dagens oppsyn i hovedsak er knyttet til bestemte perioder og områder, mens store deler av området ikke har noe særlig oppsyn størsteparten av året. Oppsynet bør styrkes både med etablering av egne stillinger i regi av SNO og kjøp av tjenester fra fjellstyrene og Skjåk bygdeallmenning. Etatene tilrår at det i tråd med ønsket fra Skjåk almenning og Skjåk kommune etableres en oppsynskoordinator knyttet til oppsyn i regi av SNO i Skjåk. I tillegg tilrår at det etableres en SNO-stilling i Rauma i samsvar med kommunens ønske. Disse stillingene kan også på sikt brukes i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde og de nye verneområdene som eventuelt opprettes i Breheimen. Videre må det vurderes om det skal etableres ytterligere en SNO-stilling eller om dette kan dekkes opp gjennom tjenestekjøp fra fjellstyrene og Skjåk almenning.

DN vil bemerke at SNO har det overordnede ansvar for statlig naturoppsyn i alle verneområder. Det er viktig å få et samordnet og helhetlig statlig naturoppsyn i både nasjonalparken og i omkringliggende verneområder. Selv om det er oppsynsordninger, som fungerer godt innen sine ansvarsområder i området i dag, er det behov for en betydelig styrking av oppsynet som følge av etablering av verneområdene. Behovet er knyttet til

skjøtsels-, informasjons- og kontrollaktivitet. Direktoratet vil ikke tilrå at det etableres andre lokale oppsynsmodeller parallelt med SNO. Direktoratet mener organiseringen av oppsynet kan skje gjennom en kombinasjon av nye SNO-stillinger og kjøp av tjenester fra eksisterende lokale oppsyn. Det legges til grunn at det må være en betydelig statlig tilstedeværelse i en ny nasjonalpark av denne størrelsen. Samtidig kan styrking av eksisterende oppsyn være viktig for å sikre god lokal forankring og gode samarbeidsrelasjoner. Det bør lokaliseres SNO-stillinger til både østsiden og vestsiden av nasjonalparken, slik fylkesmannen/fylket foreslår i sin høringsuttalelse. For å få en samordnet og best mulig utnyttelse av oppsynsressursene må SNOs arbeid med rovvilt generelt og med skadedokumentasjon og bestandsregistrering ses i sammenheng med oppsynsbehovet i de nye verneområdene. Nødvendig volum, fordeling mellom eventuelle SNO-stillinger og lokalt tjenestekjøp samt lokalisering av eventuelle stillinger må følges opp umiddelbart etter et eventuelt vernevedtak.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at etablering av oppsyn må skje innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammer.

6.6.3 Informasjon

En enkeltperson understreker hvor viktig det er å informere om verneverdiene i området, og han etterlyser en hjemmeside på internett. Særlig ser han det som viktig å få fram informasjon om geologi og landskapsutforming. Skjåk kommune mener det må etableres et informasjonspunkt ved Billingen.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke er enig i behovet for informasjon, og peker på at det er viktig at det etableres enhetlig skilting og profilering av norske nasjonalparker og landskapsvernområder. Når det gjelder satsingen på en helhetlig informasjonsstrategi for nasjonalparkene i regionen anbefaler etatene at Norsk fjellmuseum styrkes og gis et overordnet koordineringsansvar for informasjonsarbeidet knyttet til Reinheimen. I tillegg må det etableres informasjonspunkter i de enkelte kommunene, bla støttes forslaget fra Skjåk kommune om å etablere et informasjonspunkt ved Billingen. Det vises videre til at informasjonsarbeidet knyttet til den tidligere villreinfangsten bør bygge videre på det arbeidet Lesja kommune har startet.

DN er enig i at det er viktig å få på plass god og helhetlig informasjon i området. Forvaltningsmyndigheten har et overordnet ansvar for informasjon om/i verneområdene, men også andre aktører har ansvar og verdifull kompetanse mht informasjonsarbeid, bla Norsk Fjellmuseum. Koordinering mellom de ulike aktørene og god lokal forankring er viktig for å sikre god informasjon. På internett legges informasjon om Reinheimen ut på direktoratets hjemmeside. Hjemmesiden er under revisjon og det vil i denne forbindelse legges vekt på å gjøre nasjonalparkinformasjonen mer utfyllende og brukervennlig.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.7 Kart

Noen grunneiere, Kabben og Hånådalen sameielag, Øverdalen Grunneierlag, Grønning Sameige, Grytten fjellstyre og Rauma kommune er kritiske til kartet. Det pekes på manglende inntegning av hus og hytter, at vassdragene ikke vises på deler av kartet og bruk av lokale navn, bl.a bruk av Hånådalen og Hånådalsvatnet i stedet for Ulvådalen/ Ulvådalsvatnet.

Møre og Romsdal fylke beklager at vassdragene delvis har falt ut på kartet og er enig i at kartet kunne vist flere elementer. Under høringen ble det derfor tatt ut mer detaljerte utsnitt for å avklare lokale forhold ved grensesetting. Kartet som følger saken videre blir mer detaljert. Fylket er kjent med at formen Hånådalen også blir mye brukt, men velger å bruke Ulvådalen ut fra at dette virker å være mer vanlig de siste 10-årene.

DN vil bemerke at det som følge av innspill er lagt inn flere lokale navn på kartet som følger saken til endelig behandling i Miljøverndepartementet. Spesielt gjelder dette lokale navn som er omtalt i høringsdokumentet og/eller i forbindelse med diskusjon om grenser og verneforskrifter. Det vises for øvrig til fylkets merknader hva angår navnssetting i Ulvådalen/Hånådalen.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at det endelige vernekartet utarbeides i samsvar med vanlig mal for denne type kart.

6.8 Generelle merknader til verneforskriftene

Norges Naturvernforbund vil unngå bruk av giftige materialer i bygg og anlegg. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund ber om at "Fjellteksten" i større grad synliggjøres i vernebestemmelsene. I formålet med vernet må det legges inn at området skal danne grunnlag for bærekraftig bruk, lokal verdiskaping og levedyktige lokalsamfunn. De ber om at det åpnes for konsesjonsbehandling av mini- og mikrokraftverk i nasjonalparker og landskapsvernområder på linje med vernede vassdrag. Norrdal kommune med flere vil at vernereglene skal åpne for næringsutvikling som ikke kommer i konflikt med verneformålet. Begrepet landbruk må også dekke turisme som har utgangspunkt i arealkvaliteter. Verneforskrift og forvaltningsplan må revideres så ofte det er behov for å innarbeide ny politikk eller styrke koplingen mellom vern og bruk. Møre og Romsdal Bondelag mener at vernereglene bør gi hjemmel for å innføre restriksjoner, krav om godkjenning og miljøavgift for kommersiell virksomhet slik at man kan sikre at nasjonale eller utenlandske turoperatører er kvalifiserte i forhold til det konkrete området de skal virke i. Det må være anledning til å opparbeide traktorvei og kjørespor og å jevne ut veitraséer der det er bratt og nødvendig av hensyn til sikkerheten i områder som er aktuelle for skogsdrift o.a. Bondelag vil videre stryke: "*Forvaltningsplanen skal godkjennast av Direktoratet for naturforvaltning*" i forskriften. Det er naturlig at forvaltningsplan utarbeides i samarbeid med forvaltningsmyndigheten. Dette vil normalt være kommune og fylke. Det er avgjørende at forvaltnings- og skjøtselsplaner er aktive instrumenter som ikke krever lang tid for planlegging eller formell godkjenning eller endring, slik en har sett for andre naturforvaltningsoppgaver. Myren Grunneigarlag og Alstadsæter Grunneigarlag vil fremdeles ha anledning til å vedlikeholde stier og bygge klopper og bruer. Fjellvann må kunne kultiveres og det er behov for motorisert ferdsel for tilsyn og vedlikehold av bygninger. Det må kunne bygges jakt- og fiskebuer og småkraftverk. Grønning Sameige ønsker også jakt- og fiskebuer.

Møre og Romsdal fylke mener mht innspill fra Norrdal kommune at landbruksbegrepet i denne sammenheng må følge plan- og bygningslovens bestemmelser og tolkninger. Turisme må vurderes uavhengig av hvem som er tiltakshaver.

DN viser til at forurensingsbestemmelsen forbyr all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. Det er vanlig praksis at forvaltningsmyndigheten setter krav om mest mulig naturvennlige materialer i forbindelse med eventuelle byggesaker i verneområdene. Formålet med opprettelsen av nasjonalparker og landskapsvernområder er å bevare henholdsvis større, urørte eller egenartede eller vakre naturområder og egenartet eller vakkert natur- og kulturlandskap. Naturvernloven hjemler ikke opprettelse av områder med

formål næringsutvikling. Direktoratet vil imidlertid understreke at det er ønskelig at verneområder kan bidra til lokal verdiskaping, innen de rammer ivaretagelse av verneverdier setter. Direktoratet mener at foreliggende forslag til avgrensning og bestemmelser i rimelig grad har tatt hensyn til dette. Direktoratet er enig med bondelaget i at det for å sikre tilstrekkelig kvalitet, kan være ønskelig med en type godkjenning eller sertifiseringsordninger for operatører som skal drive guiding eller lignende aktivitet i verneområdene. En slik ordning må imidlertid, innenfor dagens regelverk, baseres på frivillige ordninger.

Forvaltningsplaner for store verneområder skal godkjennes av direktoratet. Dette bla for å sikre en mest mulig helhetlig forvaltning av norske verneområder. Forvaltningsplaner skal jevnlig revideres for å være et mest mulig aktiv verktøy for forvaltningen av de enkelte områdene.

Med hensyn til ønske om fortsatt vedlikehold av stier mv, vil direktoratet bemerke at det er åpnet for dette i § 3 pkt 1.2. i verneforskriftene. Videre er det åpnet for at det kan gis tillatelse til utsetting av fisk fra lokale stammer der dette er gjort tidligere og for motorisert nyttekjøring. Det vil i liten grad være aktuelt å åpne for bygging av nye jakt- og fiskebuer i verneområdene.

Miljøverndepartementet bemerker at verneforskriften skal ivareta verneverdiene i området i et langsiktig tidsperspektiv. Det må foreligge gode grunner dersom det skal foretas endringer i forskriftene. Verneforskriftene skal derfor ikke revideres jevnlig tilsvarende som forvaltningsplanen. Som DN viser til, hjemler forskriften § 3 pkt 1.2 vedlikehold av eksisterende anlegg. Gjennom § 3 pkt. 1.3. kan også forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til omlegging og opprusting av veier til jord- og skogbruksformål.

Vedrørende etablering av eventuelle mikro- og minikraftverk viser departementet til Soria-Moria-erklæringen, der det bl.a. heter: ”..... Eksisterende vannkraftstruktur må utnyttes bedre, og bruken av små-, mini- og mikrokraftverk må økes, uten å komme i konflikt med naturverninteresser. ....”. Mikrokraftverk kan ha en installert effekt på inntil 100kW mens minikraftverk kan ha en installert effekt på 100 – 1000kW. Etablering av mikro- og minikraftverk kan derfor føre til tekniske inngrep som ikke er forenelig med verneformålet. Ved eventuelt ønske om bygging av mini- og mikrokraftverk må det i så fall både søkes om dispensasjon fra verneforskriften etter § 4 og søkes om tillatelse etter vassressursloven. Ved vurdering om dispensasjon skal gis, må dette sees i forhold til tiltakets konsekvenser for verneverdiene og i forhold til inngrepets totale samfunnsmessige betydning. For øvrig slutter departementet seg til Møre og Romsdal fylke og direktoratet.

6.8.1 Generelle merknader til forskriftene for landskapsvernområdene

Skogeierforeninga Nord mener forskjellen mellom forskriftene for nasjonalpark og landskapsvernområder er for liten. Norddal skogeigarlag vil rullere vernereglene hvert 5-10 år. Øvstestøl sæterlag og Norddal kommune vil at grunneierne skal ha fortrinnsrett til å utnytte forretningsidéer på sine eiendommer.

DN vil bemerke at det er vesentlige og saklige forskjeller i forskriftene for nasjonalparken og landskapsvernområder, bla hva angår ferdsel, motorisert ferdsel og byggetiltak. Dette gjenspeiler forskjeller i verneformål og brukerinteresser i områdene. Direktoratet bemerker at hensikten med etablering av verneområder er å sikre og forvalte områdene i et langt tidsperspektiv. Det vil ikke være aktuelt å legge opp til en jevnlig rullering av verneforskriftene. Verneforskriftene for hvert område regulerer hva som kan tillates av aktivitet og tiltak, men ikke hvem som eventuelt skal utnytte en eiendom. Direktoratet har

forståelse for at det vil være ønskelig og positivt at vernet kan bidra til å styrke lokal verdiskaping basert på verneområdene

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til kap 1.4 vedrørende reiseliv og verdiskaping i forbindelse med verneområder.

6.8.1.1 Formålet

Friluftslivets fellesorganisasjon og Den norske turistforening mener at friluftslivet burde tas inn i verneformålet for landskapsvernområdene. Møre og Romsdal bondelag viser til mål i St prp 65 (2002-2003) og vil ha en tilføyelse i formålsparagrafen lydende ”*Vernet skal vidareføre tradisjonelt friluftsliv og beitebruks-, jakt- og fangstkulturen i området. Vernet skal fremme ein tidsmessig landbruksdrift og lokal verdiskaping som er med på å oppretthalde verneføremålet.*” Bondelaget mener generelt at verneformålet og hva man verner mot, bør være tydeligere i formålsparagrafen.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke bemerker at landskapsvernområdene er brukt mye til friluftsliv og er enig i at friluftslivet bør tas med i formålsbestemmelsen. Etatene tilrår derfor at følgende tas inn som en undertekst i verneformålet: ”*Ålmenta skal ha tilgang til naturopplevingar gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging*”. Møre og Romsdal fylke er enig med bondelaget i at et aktivt landbruk er med på å holde oppe et åpent kulturlandskap, men påpeker likevel at verneområdene primært opprettes for å ta vare på det urørte naturmiljøet, og kan ikke se at naturvernloven hjemler at landbruksdrift og verdiskaping blir del av formålsbestemmelsen.

DN viser til fylkesmannens og fylkets vurderinger.

Miljøverndepartementet viser til at ivaretagelse av kulturlandskapet i landskapsvernområdene inngår i formålsparagrafen i de områdene dette er relevant. Forskriftene er videre utarbeidet slik at de etter departementets vurdering i tilstrekkelig grad ivaretar bl.a. landbruksinteressene i området. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.8.1.2 Landskapet, landbruk, bygninger og anlegg

Møre og Romsdal bondelag vil endre § 3 punkt 1.1 til: ”..... *alle tekniske inngrep eller tiltak som vesentleg kan endre landskapet sin art eller karakter.*” ”.....*eller verke inn på*” bør strykes fordi det ikke står i loven. ”Fylkesmannen.” i siste setning i § 3 punkt 1.1 bør omgjøres til ”*Forvaltningsstyresmakta...*” fordi forskriftene bør ha rom for at ansvaret for forvaltningen kan endres over tid. Bondelaget mener også at det skal kunne gis tillatelse til oppføring av nye buer i fjellet, oppføring av bygninger også til jakt og fiske og annen miljøtilpasset næringsvirksomhet/ turisme, opparbeiding av enkle traktorveier eller kjørespor, anlegg for mindre kraftverk, næringsutvikling som ikke er i strid med verneformålet, og at det må tilføyes at opplistingen ikke er uttømmende.

Statskog mener at det må være anledning til oppføring av utleiehytter i tilknytning til setra.

Møre og Romsdal fylke anbefaler at man bruker formuleringer tilsvarende som i tilgrensende verneområder. Fylket anbefaler videre at bygninger til friluftslivs- og reiselivsformål med utspring i landbrukseiendommer vurderes på linje med tiltak fra andre aktører, og at dette ikke defineres under jordbruks- og seterhjemmelen. Fylket frarår at man åpner for generelle søknader om buer i fjellet utover det som er nødvendig i drift av setrer og beitedrift. Det samme gjelder mindre kraftverk. Små kraftverk kan representere uheldige terrenginngrep gjennom inntak/dammer, redusert vannføring, veger og kraftlinjer/kabler.

Når det gjelder kjørespor og traktorveier, peker fylket på at er det åpnet for dette i den lavereliggende sone B i Romsdalen landskapsvernområde, hvor det også er foreslått en mer liberal praksis for næringsutvikling.

Fylkesmannen i Oppland bemerker at oppføring av nye bygninger i et setermiljø er en endring av dette miljøet. I et landskapsvernområde er det landskapets art og karakter som er vernet. I utgangspunktet er det forbud mot oppføring av nye bygninger i et område vernet etter naturvernloven. Konsekvensutredningen som er gjennomført legger til grunn at det ikke skal føres opp bygninger til fritidsformål. Utleiehytter er heller ikke definert som en del av den tradisjonelle landbruksdriften. Statskog peker på at landbrukspolitikken er i endring og at det må være mulig å kombinere tradisjonell seterdrift med småskala reiseliv også innenfor landskapsvernområder. I forhold til vernet er det ønskelig med økt storfebeite både i Lordalen og spesielt Finndalen. Eventuelle søknader om bygg må vurderes i forhold til om dette er med på å opprettholde eller stimulere til økt melkeproduksjon i seterområdene i sommerperioden. Et absolutt krav må være at eventuelle utleiehytter ikke endrer de kulturhistoriske verdiene i seterområdet, og at dette er knyttet opp mot setre som er i drift med melkeproduksjon. Dette blir en skjønsmessig vurdering forvaltningsmyndigheten må foreta. Fylkesmannen tilrår ikke en endring i forskriften på dette punktet.

DN viser til merknader fra fylket og fylkesmannen. Når det gjelder bruk av formuleringen ”fylkesmannen” som bondelaget vil ha endret til ”forvaltningsstyresmakta” vil direktoratet bemerke at formuleringen følger direkte av naturvernlovens § 5. Listen over tiltak som kan omsøkes må være spesifikk, fordi verneforskriften skal sette rammer for framtidig forvaltning av området.

Miljøverndepartementet vil vedrørende oppføring av utleiehytter, vise til at dette heller ikke inngår i landbruksbegrepet, jf veilederen *Plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss T-1443*. Når det gjelder bruk av formuleringen *fylkesmannen* i § 3 pkt 1.1 viser departementet til at dette følger direkte av loven og at dersom kommunen får delegert forvaltningsmyndighet, må kommunen ta kontakt med fylkesmannen i saker hvor det er tvil om et tiltak vil endre landskapets art eller karakter vesentlig. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.8.1.3 Kraftlinjer

Det er kraftledninger i landskapsvernområdene Romsdalen, Ottadalen og Finndalen. Forskriftene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg der slike finnes på vernetidspunktet, jf forskriftens § 3 pkt 1.2. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i forhold til konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av vedlikeholdsbestemmelsen. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Bestemmelsene i § 3 pkt 1.2 åpner for at tiltakshaveren kan foreta nødvendig istandsetting ved akutte utfall av anleggene. Ved akutte feil på anleggene kan det oppstå behov for umiddelbar reparasjon av installasjoner som medfører bruk av motorkjøretøy. I slike akutte tilfeller vil det ikke være tid til å innhente tillatelse til bruk av motorkjøretøy i verneområdet. I slike tilfeller forutsettes det at motorferdsel skjer mest mulig skånsomt, og

at det snarest mulig i ettertid meldes fra til ansvarlig forvaltningsmyndighet for verneområdet.

Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledning for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet, skal kunne skje uten særskilt tillatelse, jf forskriftens § 3 pkt. 1.2. Dette gjelder tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlige fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

Der oppgradering/fornyelse kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet, krever tiltaket en særskilt tillatelse etter konkret behandling av søknad. Hvorvidt oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet må avklares gjennom en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Departementet antar at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshavers plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet, samt plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

6.8.1.4 Dyrelivet

Lom kommune og Finndalen fjellstyre mener forskriftene må gjøres mer like og foreslår at punkt 3 om dyrelivet formuleres slik: *"jakt, fangst og fiske er tillate etter gjeldende lovverk"* i alle landskapsvernområdene. Møre og Romsdal bondelag vil tilføye *"Nye ville dyrearter må ikke innføres"*.

Fylkesmannen i Oppland er enige om at punktet om dyrelivet bør ha lik tekst i alle verneforskriftene, og foreslår endringer i tråd med forslaget.

Møre og Romsdal fylke anbefaler at man beholder opprinnelig formulering med hensyn til innføring av nye dyrearter. Dette fordi det kan være nyttig å ha en sikkerhetsventil i forhold til økologiske virkninger i verneområdene av innføring av også nye domestiserte dyrearter. Tiltak som eks. innblanding av vokterdyr, bør likevel kunne vurderes spesielt.

DN er enig i at bestemmelsen om dyrelivet bør ha lik tekst og tilrår formuleringen: *"jakt og fangst er tillate etter viltlova"* og *"fiske er tillate etter lakse- og innlandsfisklova"*. Det vises for øvrig til fylkets merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

6.8.1.5 Ferdsel

Møre og Romsdal bondelag vil tilføye følgende i ferdselsbestemmelsen: ”*Anna organisert ferdsel, og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt løyve av forvaltningsstyresmakta, jf. forvaltningsplanen*”

Møre og Romsdal fylke viser til at den foreslåtte bestemmelsen fra bondelaget har vært brukt i andre landskapsvernområder som Geiranger-Herdalen, men ser ikke hensikten med å ha tilsvarende omfattende bestemmelser i de foreslåtte landskapsvernområdene. Muligheten til å ved forskrift kunne regulere ferdsel anses som fyllestgjørende.

DN deler bondelagets syn om at det kan være ønskelig å kunne styre ikke-motorisert ferdsel i landskapsvernområder med villmarkspreget natur, av hensyn til villrein eller andre verneinteresser. Mulighet for slik regulering er også tatt inn i ny standardmal for landskapsvernområder. Direktoratet vil tilrå at punktet om ferdsel suppleres med følgende i Ottadalen, Trollstigen og Tafjord-Reindalen landskapsvernområder;

”Reglane i denne forskrifta er ikkje til hinder for organisert turverksemd til fots så lenge naturmiljøet ikkje blir skadelidande”

”Anna organsiert ferdsel og ferdselsformar som kan skade naturmiljøet må ha særskilt løyve av forvaltningsstyresmakta, jf forvaltningsplanen”.

Miljøverndepartementet viser til justering av formuleringene vedrørende ferdsel. For øvrig slutter departementet seg til direktoratet.

6.8.1.6 Motorisert transport

Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norges Fjellstyresamband og en enkeltperson vil ta ut ”*under skoggrensen*” i § 3 pkt 5.2 om motorisert transport av felt elg og hjort. Grytten fjellstyre vil ha forbud mot forsvarets lavtflyging også i landskapsvernområdene.

Møre og Romsdal fylke peker på at terrenget over skoggrensen i mange tilfeller er mer sårbart for terrengslitasje, og det gror også senere igjen. Fylket mener at behovet for transport også kan reguleres med hvordan man organiserer jakten og utposterer jegere. Fylket og Fylkesmannen i Oppland er i tvil om hjemmelen for landskapsvernområde uten spesiell dyrelivsfredning kan forsvare et lavtflygingsforbud, og foreslår derfor ikke dette.

DN deler synspunktet om at det kan være ønskelig å kunne regulere lavtflyging også i landskapsvernområder, men som fylkesmannen og fylket påpeker, er det vanskelig i forhold til hjemmelsgrunnlaget. Det vises til fylkets merknader mht motorisert transport av felt elg og hjort. Direktoratet har foreslått en presisering i denne bestemmelsen hva angår tillatt kjøretøy, lydende: ”*lette, beltegåande køyrety til transport av .....*”.

Miljøverndepartementet viser til at § 3 pkt 5.2 er justert slik at punktet vedrørende bruk av lette beltegående kjøretøy er likelydende i forskriftene for de landskapsvernområdene hvor det er aktuelt, dvs i Romsdalen, Tafjorden – Reindalen, Trollstigen, Finndalen og Lordalen: *Bruk av lette beltegåande kjøretøy i samband med transport av felt elg og hjort under skoggrensa, når det ikkje er fare for terrengskade.* Forøvrig slutter departementet seg til direktoratet.

7. MERKNADER TIL DE ENKELTE VERNEOMRÅDENE

7.1 Reinheimen nasjonalpark

7.1.1 Avgrensing

7.1.1.1 I Lesja kommune

Fylkeslandbruksstyret i Oppland anbefaler en grensejustering i Grøndalen slik at setrene blir liggende utenfor. Norges naturvernforbund vil ikke ta ut arealer i Grøndalen i Lesja. Lesja kommune og en enkeltperson ber om at grensen for nasjonalparken blir justert slik at vanningsanlegget ved Slådalsveien fra Tatterå til Bøåa i sin helhet blir liggende utenfor nasjonalparken.

Fylkesmannen i Oppland viser til at det ble sendt ut brev med korrigert vernegrense for en eventuell nasjonalpark i Grøndalen den 17.08.04. Etter denne korrigeringen ligger alle setrene utenfor foreslått nasjonalpark. Fylkesmannen mener det er riktig å behandle seterområdet likt og påpeker at opprinnelig foreslått grense var vanskelige å finne i marka. Grensen foreslås derfor endret i tråd med tidligere korrigert grense.

Vanningsanlegget ved Slådalsvegen, som brukes av 3 gardsbruk, ligger i ytterkant av verneområdet. Det er gravd en kanal som leder vannet til anlegget. Enkelte år er det nødvendig å vedlikeholde veita med gravemaskin. Fylkesmannen bemerker at vedlikehold av denne typen anlegg normalt vil tillates i et verneområde og vurderes ikke å være i konflikt med plantesamfunnene. En grenseendring vil føre til at vesentlige deler av de mest interessante plantelokalitetene blir liggende utenfor nasjonalparken. På grunn av nærhet til Slådalsvegen er området dessuten godt egnet til informasjon om verneområdene knyttet blant annet til botaniske forhold. Fylkesmannen tilrår derfor at arealet blir en del av nasjonalparken, og at muligheter for vedlikeholdsarbeid sikres gjennom at det tas inn følgende formulering i verneforskriftens § 3 punkt 1.2 d ”*Reglane i pkt. 1.1 er ikkje til hinder for: Maskinelt vedlikehald av eksisterande vatningsveite fra Tatteråa til Bøåa i medhold av forvaltningsplan.*”

DN støtter fylkesmannens vurderinger og forslag, med den endring at vedlikehold av vanningsanlegget og motorferdsel i denne forbindelse deles i to bestemmelser, i tråd med den tematiske systematikken i verneforskriften, jf forskriften § 3 pkt 6.3.h .

7.1.1.2 I Vågå kommune

Vågå kommune ønsker at vernegrensene ved Skårvangen endres mer i tråd med uttalelsene til Skårvangen grunneierlag og Slådalen sameige. Skårvangen grunneigarlag ønsker primært at arealene til grunneierlaget tas ut av verneplanen. Sekundært at grensen trekkes fra Skjerva der grenselinje treffer elva over Rasmussteinhøe-Svarthovdaen til kryssing grenselinje Klomsrobekken. Slådalen sameige mener en grense langs høydedraget til Grønhøe ned i Skjerva er å foretrekke framfor at viktige areal langs Slådalsveien blir berørt.

Fylkesmannen i Oppland bemerker at grensedragningen i høringsforslaget i Slådalen i Lesja og Vågå er trukket forholdsvis nært Slådalsvegen. Dette er gjort for å innlemme forekomsten av botanisk rike områder ned mot veien og av hensynet til at vernet skal omfatte et helhetlig landskap. Deler av dyrkingsfeltene ligger innenfor foreslått nasjonalpark ved Milthaugen. I dag er det aktiv jordbruksdrift i Skårvangen og i Skarvangsætrin og omfattende beite av husdyr i utmarka. Grensene i høringsforslaget kom svært nær bosetningen på Skårvangen, sett i forhold til grensedragningen ellers i området. Fylkesmannen tilrår derfor at grensen endres i tråd med det sekundære forslaget fra

Skårvangen grunneierlag. Dette vil etter fylkesmannens vurdering også gi en oversiktlig grense som er lett å forholde seg til.

DN støtter fylkesmannens vurdering og anbefaling.

7.1.1.3 I Lom kommune

Lom kommune, Skjåk kommune, Finndalen fjellstyre og Finndalen bruksrettslag vil endre grensen mellom Ottadalen landskapsvernområde og nasjonalparken ved Fjellåkkertjønn.

Fylkesmannen i Oppland bemerker at en ikke ser det som noe problem i forhold til verneinteressene å justere grensen mellom landskapsvernområde og nasjonalpark i dette området. Grensen tilrås dermed endret slik at hele Fjellåkkertjønn blir liggende i Ottadalen landskapsvernområde.

DN støtter fylkesmannens vurdering og anbefaling.

7.1.1.4 I Skjåk kommune

Fylkeslandbruksstyret i Oppland anbefaler at grensen mellom Reinheimen og Ottadalen landskapsvernområde bør endres hvis vannveier i bruk ligger innenfor en eventuell nasjonalpark. Skjåk kommune mener at grensen ved Lortjønnene må trekkes slik at Nedre Lortjønn blir liggende i landskapsvernområdet. Kommunen mener videre at grensen mellom LNF-området, landskapsvernområdet og sentralområdet må endres ved Veldalsvatna, og at en kan innlemme indre deler av Tordalen i sentralområdet av verneplanen. Kommunen mener dessuten at forslaget til vernegrense ligger for nær setergrenda ved Billingen og at vernegrensen i Torhol må trekkes så langt inn at stell og vedlikehold av vanninntak til vannveien fra Torhol blir liggende i Ottadalen landskapsvernområde. Områder som er berørt av inngrep i forbindelse med kraftutbygging bør tas ut av verneplanen. Derimot kan den delen av Torsdalsbotnen som er foreslått i landskapsvernområdet, inngå i sentralområdet. Skjåk jeger- og fiskarlag og Skjåk almenningsstyre vil endre grensene ved Lortjønn slik at buene ligger utenfor. Almenningsstyret vurderer å tilby et areal ved Billingen til frivillig barskogvern, og nasjonalparkgrensen må eventuelt tilpasses dette.

Fylkesmannen i Oppland viser til at hensynet til eventuelt vedlikehold av vannveier er ivaretatt gjennom forslag til forskriftsendring. Så langt Fylkesmannen har oversikt over, er det imidlertid ikke behov for teknisk vedlikehold av vannveier innenfor nasjonalparken i Skjåk kommune slik som for vanningsanlegget ved Slådalsvegen i Lesja kommune. Når det gjelder vannveien fra Torhol bemerker fylkesmannen at slik som vernegrensen er trukket, blir den delen av vannanlegget som krever vedlikehold liggende i Ottadalen landskapsvernområde. Det tilrås derfor ikke grenseendring i dette området. Vedrørende forslaget om grenseendring ved Lortjønn mener fylkesmannen det er fornuftig at alle buene blir liggende i samme verneområde. Den enkle tilretteleggingen som er gjort mellom vannene for å lette framkommeligheten med båt, og for å sikre fiskens vandring, vurderes til ikke å ha konsekvenser i forhold til vern som nasjonalpark. Fylkesmannen tilrås derfor en grensejustering slik at alle buene blir liggende i Ottadalen landskapsvernområde.

Fylkesmannen er enig i at inntaket av Styggedalselva i Styggedalen, Styggedalsvatnet og Simlevatnet tas ut av verneplanen på grunn av inngrep som er gjort i forbindelse med kraftutbygging. Fylkesmannen er videre enige i at deler av Tordalsbotnen som ligger i foreslått landskapsvernområde, kan innlemmes i foreslått nasjonalpark, fordi området er uten tekniske inngrep. Fylkesmannen vil derfor tilrå endringsforslaget fra Skjåk kommune

med noe endring knyttet til grensepunktene i fylkesgrensen mot Møre og Romsdal. Fylkesmannen bemerker at det er ønskelig å ha med breene Tordsbreen og Langfonna inn i en framtidig nasjonalpark. Møre og Romsdal fylke er enig i vurderingene fra fylkesmannen i Oppland. Ved Billingen foreslår fylkesmannen at grensene flyttes slik at vannveier blir liggende utenfor verneforslaget samtidig som grensen blir trukket noe lengre fra setrene. Fylkesmannen bemerker at eventuelt frivillig skogvern vil bli vurdert som del av en annen planprosess på et seinere tidspunkt. DN viser til fylkesmannens vurderinger og støtter forslag til grenseendringer.

7.1.1.5 I Norddal kommune

Folkemøtet i Valldal 30.09.2004 ønsker at nasjonalparkgrensen heves til 900 m.o.h. i Langfjeldalen og Veslelangdalen. Dette støttes av Norddal kommune og helt eller delvis av flere andre grunneierlag i Valldal. Norddal kommune støtter også endringsforslagene i Veltdalen i samsvar med Skjåk kommunes syn, med den konsekvens at det blir vernet et areal som nasjonalpark på fjellene Torsnos og Naushornet i Norddal. Øvstestøl sæterlag vil trekke nasjonalparkgrensen etter grensen for Norddal statsallmenning. Myren Grunneigarlag, Alstadsæter Grunneigarlag og Grønning Sameige vil ta ut private områder av verneplanen. Tre grunneiere ønsker ikke kraftutbygging i Grøndalen, og vil ha nasjonalpark der. Tre andre grunneiere mener derimot at Grøndalen må tas ut for å kunne bygge småkraftverk.

Møre og Romsdal fylke vil ikke anbefale at nasjonalparkgrensen trekkes østover som foreslått av flere høringsinstanser i Norddal. Områdene øst for Rv 63 er i det vesentlige urørte naturområder av stor viktighet for villrein og andre høyfjellsarter. Fylket registrerer en uvilje mot å ta med private områder i nasjonalparken. Fylket anbefaler at konfliktene ved dette forsøkes redusert gjennom valg av forvaltningsmyndighet og ulike forvaltningstiltak. Fylket tilrår at Grøndalsvatnet tas ut av verneforslaget. Området kan ikke betraktes som noe viktig villreinområde, selv om det er knyttet store verneverdier til elva Valldøla. Fylket anbefaler imidlertid at disse vurderes i en eventuell konsesjonsbehandling etter vannressursloven dersom det blir aktuelt med tiltak i området. Fylket tilrår også at grensene mellom nasjonalparken og de to landskapsvernområdene trekkes slik at det gir en bedre arrondering.

DN støtter fylkets forslag til grenseendringer, men vil samtidig understreke at Grøndalsvatnet er en del av Valldøla-vassdraget. Valldøla er varig vernet mot kraftutbygging og har store verneverdier knyttet til vassdragsnaturen. Vassdragets vernestatus legger klare begrensinger på eventuell utnyttelse til kraftproduksjon, og direktoratet viser til fylkets merknader om at tiltak i forbindelse med eventuelle planer om mikrokraftverk må vurderes nøye i en eventuell konsesjonsbehandling.

7.1.1.6 I Rauma kommune

Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Rauma, to grunneiere, Medalen grunneierlag og en enkeltperson vil at Døntebotn skal inngå i nasjonalparken av hensyn til villreinen. Det pekes i tillegg på at Borga og områdene ved Vermevatnet og Langvatnet og ned til fjellfoten på strekningen Trollveggen-Hersel bør omfattes av nasjonalparken. Dette støttes av Rauma kommune, samt Fylkeslandbruksstyret og Fylkesutvalget i Møre og Romsdal. Tunga sameie vil ha grensen for nasjonalpark på kote 900 moh, unntatt der to av husene deres kommer rett over kote 900. Møre og Romsdal Bondelag i samråd med Valldal-, Grytten- og Innfjorden Bondelag vil ta ut Ulvådalsvatnet av en eventuell nasjonalpark. Flere grunneiere vil ta utskifta bruk i Hånådalen og Ulvådalsvatnet ut av verneforslaget, eventuelt innlemme området i Romsdalen landskapsvernområde.

Møre og Romsdal fylke peker på at Døntebotn er et gammelt villreinområde og at den nyutsatte reinen i området nå tar området i bruk igjen. Området synes derfor å ha store kvaliteter for villreinen. Fjellformasjonene fram mot Romsdalen er av internasjonal verdi, med kjente elementer som Trollveggen og Trolltindene. Fylket mener derfor det er viktig å inkludere disse i en nasjonalpark, både for å utvide den landskapsmessige variasjonen, og for å kunne bruke dette som et aktiv virkemiddel i reiselivsutviklingen i området. Fjellene kan oppleves fra Romsdalen uten å legge til rette med inngrep og forstyrrelser inne i nasjonalparken. Fylket tilrår derfor at Reinheimen nasjonalpark utvides østover til å omfatte deler av høringsforslaget for Romsdalen landskapsvernområde i Døntebotn og fjellformasjonene nordvestover mot Trollveggen.

DN viser til fylkets vurderinger og støtter forslag til utvidelse av nasjonalparken i Døntebotn og fjellet nordvestover mot Trollveggen. Når det gjelder innspill om Ulvådalsvatnet vil direktoratet bemerke at vannet og området rundt har store både naturfaglige og landskapsmessige verdier og ligger sentralt plassert midt i den forslåtte nasjonalparken. Direktoratet vil ikke tilrå grensejusteringer i dette området.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet vedrørende avgrensingen av Reinheimen nasjonalpark.

7.1.2 Forskrifter for Reinheimen nasjonalpark

7.1.2.1 Formål

Norges jeger- og fiskerforbund og Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) vil at friluftslivet skal inngå som en del av verneformålet.

DN vil understreke at hensynet til det enkle, tradisjonelle friluftslivet er viktig i nasjonalparkene. Dette er bakgrunnen for at dette tas med som en undertekst i formålsbestemmelsen i de fleste nasjonalparker. Dette hensynet er også framhevet i forarbeidene til naturvernloven, men friluftsliv er ikke tatt inn som kriterium for opprettelse av nasjonalparker. Kriteriene i naturvernloven er knyttet til "*større urørte .....eller egenartede eller vakre naturområder*".

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.2 Vanningsanlegg

Miljøverndepartementet viser til kap 7.1.1.1. vedrørende avgrensing i forhold til vanningsanleggene. I forskriften § 3 pkt 1.2.d foreslås å åpne for maskinelt vedlikehold av vanningsanlegg fra Tatteråa til Bøåa da dette ikke ansees å være i strid med verneformålet.

7.1.2.3 Uttak av stein

NGU mener forbudet mot "*Uttak og fjerning av stein, mineralar eller fossilar*" i § 3 pkt 1.1. er for strengt, og foreslår at det heller formuleres et forbud mot "*Bergverksdrift og anna form for grave-, sprengings- eller borearbeid*".

Møre og Romsdal fylke viser til at formuleringer om uttak av stein er en standardformulering. Det finnes eksempel på at det har blitt fjernet betydelige mengder stein fra andre verneområder, og fylket anbefaler at formuleringen beholdes som foreslått.

DN vil bemerke at det er gjort justeringer i standardformuleringen hva angår uttak av stein, jf bl.a. Folgefonna nasjonalpark. Etter direktoratets vurdering er det nødvendig med et forbud som hindrer hogging av stein og mineraler og fjerning av for eksempel store steiner, men som ikke hindrer folk i å ta med seg mindre løse steiner som suvenirer el.lign. Direktoratet anbefaler dermed en mindre endring i forskriften i tråd med dette.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.4 Restaurering av steinbuer

Skjåk kommune foreslår et nytt punkt om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ”restaurering av steinbuer etter samråd med kulturminnemynde og grunneigar.”

Fylkesmannen i Oppland bemerker at det er en del steinbuer i området hvorav mange er i forfall og uten tak. Eierforholdene til disse buene er ofte uklare. Generelt mener fylkesmannen at dette er en del av historien til fjellet, og at steinbuene blir liggende som kulturminner som naturen sakte tar tilbake. Fylkesmannen er likevel enig i at det i enkelte tilfeller kan være ønskelig ut i fra vernehensyn, å ivareta slike buer. Fylkesmannen påpeker imidlertid at restaureringen av denne typen buer trolig bare er aktuelt i et fåtall tilfeller, og foreslår derfor ingen forskriftsendring. Eventuelle saker kan behandles etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i §4.

DN viser til fylkesmannens vurdering og tilråding.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og viser til at eventuell restaurering av steinbuer kan berøre kulturminneverdier. Departementet forutsetter derfor et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene bl.a. i denne type saker.

7.1.2.5 Oppføring av nye buer

Lom kommune mener at behov for oppsyn i regi av fjellstyrene må ivaretas og foreslår at det gis åpning for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ”Oppføring av nødvendige buer og naust, jf Fjelleva § 35”. Norges Fjellstyresamband vil ha hjemmel til å sette opp fjellstyrehytte i statsallmenning, jf fjelloven § 36. Nybygg som gjeterbu/oppsynsbu må kunne tillates ved dokumentert behov. Det må kunne utvises nye setre på statsallmenningsgrunn i nasjonalparken. Møre og Romsdal Bondelag vil at det skal gis åpning for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: ”Oppføring av nye bygninger til landbruksformål, jakt og fiske, eller i regi av beitelag til beitebruk og tilsyn.” En enkeltperson vil ha åpning for å sette opp jakt-/fiskebu og naust så lenge dette ikke strider mot verneformålet.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke bemerker at det i konsekvensutredningen er lagt til grunn at det ikke skal føres opp nye turistforeningshytter, private buer eller oppsynsbuer innenfor Reinheimen nasjonalpark. Etatene mener behovet for oppsynsbuer totalt sett, både innenfor Skjåk almennings del av foreslått nasjonalpark og innenfor statsallmenningene, er dekket. Etatene påpeker at det i framtiden kan bli andre behov enn de man ser i dag. Dagens behov knyttet til oppsyn i området, tilsier imidlertid at det ikke er behov for en endring av forskriften på dette punktet. Det påpekes at det er et mål å holde antall bygninger i nasjonalparken så lavt som mulig.

DN viser til fylkesmannens og fylkets vurderinger mht behovet for buer i forbindelse med oppsyn, men vil samtidig presisere at det i forskriften gis adgang til at beitelag kan søke om oppføring av nødvendige bygninger til beitebruk og tilsyn for å imøtekomme behov ved endringer i beitebruken i området ol. Direktoratet vil understreke at det ikke vil være aktuelt å gi adgang til oppføring av jakt- og fiskebuer og naust innenfor nasjonalparken.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet og påpeker at eventuell ombygging, utvidelse og nybygg skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk.

7.1.2.6 Uttak av ved

Møre og Romsdal Bondelag vil at det skal gis åpning for ”*uttak av trevirke til brensel for hytter og setre skal skje i samsvar med forvaltningsplan.*” Rauma kommune og flere enkeltpersoner tar også til orde for direkte unntak for uttak av ved til setre og hytter i nasjonalparken. Kommunen deler bondelagets oppfatning av at dette skal skje i samsvar med forvaltningsplanen.

Møre og Romsdal fylke peker på at Ulvådalen/Hånådalen og Pyttbudalen er de eneste stedene der det er noe skog av betydning innenfor nasjonalparken. Her er det også nedlagte setre og andre bygninger som blir brukt i fritidssammenheng. Uttak av ved til disse vil utgjøre et svært begrenset kvantum og kan også utgjøre en del av skjøtsel og landskapspleie i området. Fylket anbefaler derfor en endring i forskriften slik at det kan hogges ved til lokal bruk til hytter og buer i nasjonalparken i samsvar med forvaltningsplanen. Det presiseres at det ikke skal avvirkes ved for salg eller annen bruk utenfor nasjonalparken.

DN støtter fylkets tilråding.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.7 Beiting

Finndalen bruksrettslag mener det er provoserende at det står i verneforskriftene at beiting er tillatt.

Fylkesmannen i Oppland viser til at den generelle fredningen av plantelivet kan mistolkes dithen at beiting ikke er tillatt. Fylkesmannen mener derfor det bør nevnes spesifikt at beiting er tillatt.

DN støtter fylkesmannens vurderinger.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.8 Utsetting av fisk

Skjåk almenning mener det må defineres nærmere hva som er lokale fiskestammer i forbindelse med eventuell utsetting.

Fylkesmannen i Oppland viser til at dette vil bli utdypet i forvaltningsplanen. Utsetting av fisk blir også regulert i henhold til egen forskrift etter lov om lakse- og innlandsfisk.

DN viser til fylkesmannens merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.9 Forholdet til kulturminner

Når det gjelder forholdet til kulturminner forutsetter Miljøverndepartementet et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og skjøtsel knyttet til både fredete og ikke fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven.

Nasjonalparkforskriftens § 3 pkt 4 vedrørende kulturminner, er kun en presisering i forhold til kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor områdene som nå foreslås vernet etter naturvernloven. Departementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven.

7.1.2.10 Ferdslø

Norges jeger- og fiskerforbund vil ha meldeplikt for jakthundprøver og tilsvarende i stedet for søknadsplikt. Møre og Romsdal Bondelag vil at tradisjonell turverksamhet til fots i regi av grunneiere skal være unntatt søknadsplikt.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke bemerker at jakthundprøver kan være i konflikt med verneformålet. Dette må utdypes/konkretiseres nærmere i forvaltningsplanen. Møre og Romsdal fylke mener videre at tradisjonelle turer i regi av grunneiere eller andre enkeltpersoner ikke vil hindres av forskriften, men tilrår likevel at det gjøres en tilføyelse av "enkeltpersonar" i forskriften.

DN vil bemerke at det er gjort justeringer i standardformuleringer i ferdsløbestemmelsen. Dette er gjort for å klargjøre at det er ferdsløens påvirkning på naturmiljøet som avgjørende for eventuell regulering, ikke hvilke aktører som forestår ferdsløen. Formuleringer foreslås derfor endret til: *"Reglane i denne forskrifta er ikkje til hinder for organisert turverksemd til fots så lenge naturmiljøet ikkje blir skadelidande. Anna organisert ferdslø og ferdsløformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt løyve av forvaltningsstyresmakta, jf. forvaltningsplanen."*

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.11 Motorisert ferdslø

Norges jeger- og fiskerforbund er skeptisk til økende omfang av motorisert ferdslø gjennom øvingskjøring og oppsyns- og forvaltningsvirksomhet. Tafjord Kraftproduksjon AS forutsetter at det kan gis dispensasjon til inspeksjoner og vedlikehold av kraftanlegg. Skjåk kommune, Lom kommune, Skjåk jeger- og fiskarlag og en enkeltperson mener det må åpnes for bruk av motorbåt i forbindelse med fiske på Leirungsvatnet. Skjåk kommune vil videre ha inn et punkt om at det kan gis dispensasjon til kjøring i samband med transport til og av garnkasser i fjellet. Rauma kommune vil at det skal åpnes for at rettighetshavere kan bruke motorbåt på Ulvådalsvatnet uten søknad, og at motorferdsløen reguleres gjennom forvaltningsplanen. Flere grunneiere, Kabben og Hånådalen sameielag, og Møre og

Romsdal Bondelag vil ha anledning til kjøring på veien over Tunga. De vil sammen med Ålesund-Sunnmøre Turistforening også kjøre over Ulvådalsvatnet med motorbåt og bruke snøscooter til eiendommene inne i Hånådalen. Bondelaget vil at det i tillegg til kjøring i forbindelse med organisert tilsyn med beitedyr, også åpnes for at det kan gis tillatelse til kjøring i forbindelse med fiske, nødvendig transport for bruk av eiendommene, transport ved jakt og for organisert tilbud om skyssbåt. En enkeltperson ønsker fortsatt nyttekjøring til hyttene på Tunga. En grunneier vil bruke motorbåt på Ulvådalsvatnet, og han ønsker at leiekjøring baseres på en årlig søknad i stedet for en søknad pr. tur.

Møre og Romsdal fylke foreslår at det åpnes for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med drift av kraftanlegg. Fylket påpeker for øvrig at det bør være et strengt regime for motorferdsel i nasjonalparker. Fravær av motorstøy er en viktig kvalitet i utmark. Fylket ser samtidig at det er knyttet både sikkerhetsmessige og driftsmessige fordeler ved å bruke motor på båt i et så langstrakt vann som Ulvådalsvatnet og anbefaler derfor at det kan åpnes for kjøring med motorbåt til flere formål enn foreslått i høringsforslaget. Fylket mener det kan være hensiktsmessig at behov og omfang av motorferdsel blir vurdert gjennom søknad, men at dette kan knyttes opp mot flerårige tillatelser.

Fylkesmannen i Oppland bemerker at Leirungsvatnet har store vernekvaliteter knyttet blant annet til våtmarksfugl, og at det tidligere har vært vurdert for vern som naturreservat. Fylkesmannen trekker fram at Leirungsvatnet er over 2 km² og at det har vært tradisjon å bruke motorbåt på vannet i forbindelse med fiske. Omfanget av motorferdselen er ikke stor og dagens omfang ser ikke ut til å ha vært til skade for fuglelivet. Fylkesmannen vil derfor tilrå at det åpnes for å bruke motor på båten knyttet til fiske og oppsyn. Fylkesmannen viser til at det er lokal tradisjon for bruk av garnkasser til erstatning for fiskebuer/hytter. Kassene er kamuflert ved fiskevannene i Skjåk kommune. Kommunen og Skjåk almenning har satt krav til størrelse og plassering av disse kassene. Det er ikke uvanlig at kassene blir flyttet mellom ulike vatn, avhengig av hvor godt fisket er. Fylkesmannen gir uttrykk for at dette er en tradisjon som bør kunne fortsette, og anbefaler derfor at det tas inn et nytt punkt i forskriften som åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse til oppsetting av kasser på inntil 1 m³ med største høyde 0,8 m for utstyr og proviant ved fiskevann i Skjåk almenning. I forvaltningsplanen bør det bla nedfelles retningslinjer om at kassene skal plasseres minst mulig skjemmende, at de skal kamufleres og fjernes når bruken opphører. Fylkesmannen påpeker imidlertid at det ikke er ønskelig å åpne for motorisert transport inn til disse garnkassene i verneforskriften. Slik transport er også er i strid med lov om motorferdsel i utmark.

DN vil understreke at det skal være minst mulig motorferdsel i nasjonalparker, men støtter etatenes vurderinger og tilrådinge mht at det etter søknad kan åpnes for bruk av motorbåt på Ulvådalsvatnet og Leirungsvatnet til nytte-transport og fiske. Noen hytteeiere har, både under og etter høringsrunden, framsatt ønske om kjøring til hytter i vestenden av Ulvådalsvatnet og ved Trollstølen. Direktoratet viser til at traktorveien fra Tunga til Vassenden ligger i Romsdalen landskapsvernområde, der det i forskriften er åpnet for at det etter søknad kan gis adgang til nytte-transport på nevnte trase. Videre tilrås det å gi tillatelse til nytte-transport med motorbåt over vannet. Vedrørende kjøring på barmark på etablert sti i vestenden av vannet til hytter i området, er dette etter direktoratets vurdering uaktuelt både i forhold til vern som nasjonalpark, og i forhold til lov om motorferdsel i utmark. Direktoratet støtter for øvrig etatenes tilråding mht kjøring i forbindelse med drift av kraftanlegg og mulighet for oppføring av fiskekasser. Nærmere retningslinjer for størrelse og plassering av fiskekasser bør nedfelles i forvaltningsplanen framfor i forskriften.

Forsvarsbygg påpeker i sin uttalelse på vegne av Forsvarsdepartementet at Forsvarets lavtflygingsbehov er gått kraftig ned de senere år. De faktiske områdene hvor det kan trenes sammenhengende lavtflyging er også relativt begrenset fordi områdene stadig reduseres pga lavtflygingsrestriksjoner. Forsvarets lavtflygingsområder er i dag under revidering, og den nye strukturen baserer seg på større lavtflygingsområder for i større grad å spre denne virksomheten. Det bes derfor om at lavtflyging i øvingssammenheng fortsatt kan drives innenfor Reinheimen nasjonalpark, med de eventuelle restriksjoner forvaltningsmyndigheten måtte sette relatert til tidsavgrensing, f.eks i forhold til kalvingstid.

Miljøverndepartementet bemerker at forskriften § 3 pkt 6.3.c. åpner for kjøring i forbindelse av drift av kraftanlegg som ligger utenfor den foreslåtte nasjonalparken, men hvor det er nødvendig å kjøre gjennom nasjonalparken for å komme til anleggene.

Formålet med den foreslåtte nasjonalparken er knyttet bl.a. til villrein. Militær lavtflyving kan derfor være uheldig for verneformålet, spesielt i kalvingsperioden. Miljøverndepartementet viser til at omfanget av Forsvarets lavtflyging er betydelig redusert de senere årene, og at virksomheten er en forutsetning for en viktig samfunnsfunksjon. Departementet mener derfor at Forsvarets lavtflyging bør kunne tillates på visse vilkår. I villreins kalvingstid vil lavtflyging ikke være tillatt. Følgende pkt b legges derfor til i forskriftens pkt 6.2.: Reglane er ikkje til hinder for: *Forsvarets naudsynte lågtflyging i perioden 1. juni – 1. april*. Det legges videre til grunn at det i forvaltningsplanen skal avklares hvilke områder i nasjonalparken hvor det skal være totalforbud mot lavtflyging også utenom kalvingsperioden. Det forutsettes et tett samarbeid med Forsvaret om dette. Forskriften skal eventuelt endres i etterkant som følge av nærmere avklaring av hvilke områder hvor det skal være et lavtflygingsforbud. Miljøverndepartementet og Forsvarsdepartementet er også enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere oppfølgingen av NOU 2001:15 om Forsvarets lavtflyvning. Miljøverndepartementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

7.1.2.12 Bruk av isbor

Skjåk almenning ber om at det må være tillatt å bruke motorisert isbor i forbindelse med utsetting av fisk.

Fylkesmannen i Oppland ser ingen konflikter i forhold til verneverdiene og tilrår at det gis en generell tillatelse for bruk av motorisert isbor i samband med utsetting av fisk i kultiveringssammenheng.

DN viser til fylkesmannens anbefaling.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet, og viser til at bruk av motorisert isbor er hjemlet i § 3 pkt 7.2.

7.1.2.13 Forvaltningsplan

Den norske turistforening mener henvisning til forvaltningsplanen bør strykes i vernereglene. Krav til regulering av friluftsliv må dokumenteres i forhold til dyreliv.

Fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke peker på at henvisningen til forvaltningsplanen er gjort på bakgrunn av lokale innspill mht forhold som er bedre egnet å utdype i forvaltningsplanen enn å konkretisere gjennom vernereglene. Det foreligger også en forvaltningsplan som er sendt på høring sammen med verneplanen slik at disse kan ses i

sammenheng. Etatene er enige med turistforeningen i at regulering av ferdsel bare må gjennomføres når det foreligger svært gode grunner.

DN vil bemerke at verneforskriften vedtas med et langsiktig perspektiv. Det er hensiktsmessig at utfyllende kommentarer, retningslinjer og detaljer nedfelles i en forvaltningsplan. Forvaltningsplanen skal jevnlig revideres. Direktoratet støtter for øvrig synspunkter om at eventuelle tiltak for å regulere ferdsel skal utløses av hensynet til naturforhold og verneverdier/-formål.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.1.2.14 Rådgivende utvalg

Skjåk almenning mener at formuleringen *bør opprettes* må brukes framfor *kan opprettes*.

Fylkesmannen i Oppland påpeker at kan opprettes er en standardformulering i verneforskriftene. Det vil trolig bli opprettet et rådgivende utvalg knyttet til forvaltningen.

DN viser til fylkesmannens merknad og viser til at rådgivende utvalg er kommentert nærmere i kapittel 6.6.1.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.2 Romsdalen landskapsvernområde

7.2.1 Avgrensing

Rauma kommune vil ta ut områder ved Bjønnagrova, Horgheimseidet, Vermedalen, Slettafjellet og Storhjellen. Rauma Energi AS bemerker at de har flere av anleggene sine innenfor Romsdalen landskapsvernområde. De har planer om en ombygging av Verma kraftverk, der inntakene på de 2 mest omfattende alternativene havner inne i verneforslaget. De foreslår at hele Vermåa tas ut av landskapsvernområdet. En grunneier støtter dette. Norges Naturvernforbund støtter grenseforslaget, men mener man bør vurdere å ta med større deler av Rauma elv nedstrøms Bjorli for å styrke vernet av Rauma-Ulvåa. Naturvernforbundet i Rauma vil også ta med gårdene på Brøste i landskapsvernområdet, men la de få økonomisk kompensasjon for at de er i inngangsporten til nasjonalparken. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund vil trekke grensen opp til 800 eller 900 m.o.h. Møre og Romsdal Bondelag ser 2 ulike verneregimer i de 2 fylkene, der Møre og Romsdal har med større del av sammenlignbare arealer. Dette hindrer tiltak som nydyrking, småkraftverksutbygging, turisme, hyttebygging og annen miljøbasert næringsutvikling. Bondelaget ønsker grensen i hovedsak over produktiv skog på 900 m.o.h. Området mellom Verma og Brøstdalen må ut av landskapsvernområdet. Kabben og Hånådalen sameielag, Øverdalen grunneierlag og flere grunneiere ønsker at grensen for verneområdet heves til 900 moh. Andre grunneiere ønsker å heve grensen til 800 m.o.h., det ønskes grenseendring ved Fiva lengst nord i landskapsvernområdet slik at det eventuelt kan bygges minikraftverk i Bjønnagrova og det pekes på at areal mellom jernbanen og Rauma elv på Horgheimseidet bør tas ut for omregulering til turisme og hoteldrift. Naturvernforbundet i Rauma vil beholde dette arealet i verneområdet. Rauma elveeierlag påpeker at en ny kraftutbygging i Vermåa vil påvirke den mest uberørte delen av Verma og at dette ikke er forenlig med verneinteressene i området. Grytten Fjellstyre viser til at trekkveier for rein går over Holmevadet. En eventuell ny jordfyllingsdam i forbindelse med flytting av inntaket til Verma kraftstasjon til Storhaugen vil derfor ikke ha negativ innvirkning på reinstrekket.

Møre og Romsdal fylke viser til at området har et storslagent naturlandskap med dramatiske fjellpartier og den varierte og verdifulle elva Rauma. Det er et aktivt, småskala landbruk med kulturlandskap og kulturminner. I tillegg går infrastruktur som veg, jernbane og kraft- og telefonlinjer gjennom Romsdalen. Konsekvensutredningene peker på virkningene for skogbruket gjennom forbud mot vegbygging og treslagsskifte som de største konfliktene. Fylket ser det som viktig å verne et tverrsnitt av dalen og foreslår vern på strekningen Monge - Foss bru. Dette vil også sikre en sammenbinding mot verneområdene på Dovrefjell. Fylket peker på at en heving av vernegrensen til 800 eller 900 m.o.h. vil medføre at fjelldalene Vermedalen og Brøstdalen/Ulvådalen faller ut av verneforslaget, noe som vil redusere variasjonsbredden i området. Fylket mener at prinsippet med en sonering av landskapsvernområdet jf kartet og verneforskriften gir et akseptabelt grunnlag for ulik næringsaktivitet og –utvikling i sone B i Romsdalen. Den mer restriktive sone A i høyfjellet og seterdalene omfatter områder med et begrenset potensiale for næringsutvikling utover det som ligger i landbruket. For ytterligere å redusere konflikter mot landbruket, foreslår fylket å ta ut arealer ved Storhjellen og Slettafjellsetra. Det tas også ut arealer for påtenkt minikraftverk ved Bjønnagrova, og arealer for turisme ved Horgheimseidet i samsvar med Rauma kommunes ønsker. Sone B utvides til å gjelde hele arealet av Romsdalen landskapsvernområde nedstrøms Fossbrua.

Fylket kan ikke anbefale noen tilpasning av verneforslaget til en eventuell utbygging av Verma etter alternativ B eller C i kraftlagets opprustingsplan. Dette vil medføre store inngrep i et vernet vassdrag, og er også avvist av NVE. Eventuelle tiltak i Verma vil måtte begrense seg til opprusting av stasjon og inntaksdam/rørgate, eventuelt med begrenset heving av overvann/senking av undervann. Verneforslaget er tilpasset en mindre opprusting basert på alternativ A. Fylket peker på at konsekvensen av å ta ut de nedre delene av Vermedalen som foreslått av Rauma Energi og Rauma kommune, vil bety at også trekkområder for villreinen i området tas ut.

DN har forståelse for kommunens og Rauma Energis ønske om å holde mulighetene åpne for eventuell konsesjonsbehandling av alle de tre lanserte alternativene hva angår opprusting/nytt inntakssted for Verma kraftverk. Dagens demning ligger utenfor foreslått vernegrense og det er gitt åpning fra NVE til en opprusting av anlegget i dette området. Kommunen og Rauma Energi ønsker primært å flytte inntaket lenger opp i dalen slik at Storhaugen blir liggende utenfor, jf opprustingsalternativ C. Det argumenteres både med økt produksjon og miljømessige fordeler ved at dagens demning kan fjernes, og ved at etablering av et større inntaksmagasin lenger fram i dalen, vil oppnå en bedre gjennomsnittlig vannføring i nedre del av vassdraget.

Høsten 2004 tok Rauma Energi opp med OED om de kunne søke NVE om konsesjon av alle alternativer, også med inntak på Storhaugen. Direktoratet mener at det i denne saken må legges avgjørende vekt på at vassdraget er varig vernet mot kraftutbygging. Flytting av inntaket vil representere et stort inngrep i Vermedalen, med redusert vannføring på en lengre strekning av Vermåa, etablering av ny demning, og et markert inntaksmagasin for alternativet ved Storhaugen. Vermedalen har store kvaliteter som natur- og kulturlandskap. Her er gammel seterbebyggelse, villreinen har trekk over dalen, og det er moderate tekniske inngrep her fra før når en ser bort fra reguleringsmagasinene Vermevatnet og Langvatnet. Direktoratet vurderer Vermedalens verdi på linje med de andre fjelldalene Brøstdalen, Lordalen og Finndalen, og ser det som viktig at denne blir med i landskapsvernområdet. Det vises til fylkets vurderinger hva angår øvrige innspill og tilråding om grensejusteringer og soneinndeling av landskapsvernområdet.

Miljøverndepartementet viser til at Verma er varig vernet og at NVE avslo konsesjonssøknaden for opprusting av Verma kraftverk med bakgrunn i verneverdiene i området. Departementet slutter seg til direktoratets foreslåtte avgrensning av Romsdalen landskapsvernområde.

7.2.2 Merknader til verneforskrift Romsdalen landskapsvernområde

7.2.2.1 Uttak av grus, dyrking mv

En grunneier vil ha åpning for at det også kan tas ut grus til ”jordbruksformål eller annen bruk”, samt at gjenopptak av jordbruksdrift, dyrking og gjerding unntas søknadsplikt. Rauma kommune vil at formuleringen ”jordbruksareal” endres til ”landbruksareal”.

Møre og Romsdal fylke viser til at hovedmengden grus som tas ut i landskapsvernområdet blir brukt til å gruse veiene i området, samt gårdsplasser, parkeringsplasser og kjørearealer i tilknytning til vei. Fylket viser til at det i sone B er åpnet for masseuttak etter søknad og mener et begrenset antall aktører har behov for uttak til andre formål. Fylket peker på at tilgangen på grus generelt er god i Romsdalen. Fylket anbefaler derfor at man løser eventuelle behov ved uttak utenfor verneområdet eller ved eventuell dispensasjon fra verneforskriften der dette virker nødvendig. Fylket mener ny jordbruksdrift kan medføre andre terrenngrep enn den gamle driften. Det anbefales derfor at eventuell gjenopptak av jordbruksdrift vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Nydyrking er også søknadspliktig i dag. Det er ingen begrensinger på inngjerding av dyrket mark, men fylket understreker at utmarksgjerding kan medføre ulemper for viltet. Dette bør vurderes i hvert tilfelle, og det anbefales derfor ingen endringer i forskriften på dette punkt. Fylket mener begrepet ”landbruksareal” er vesentlig videre enn ”jordbruksareal”, da det også omfatter skogen. Det framheves at en generell åpning for drift som foreslått vil være mer upresis og vanskeligere å forvalte enn de foreslåtte reguleringene.

DN viser til fylkets merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.2.2.2 Ombygginger og nybygg/-anlegg

Grunneiere peker på at det må tillates ombygging av fjøs, uthus og løer til bolighus i landskapsvernområdet, at det må kunne bygges nye veger, at det er nødvendig med enkle driftsveger for skogsdrift, at det må kunne plantes gran, furu og bjørk, og at hyttebygging og turisme vil kunne bli aktuelt. Tunga Sameie ønsker å bygge nye hytter med inntil 3 hytter for hver av sameiets 10 parter. Naturvernforbundet i Rauma vil holde en restriktiv linje for eventuell tillatelse for bygging av skogsveier.

Rauma kommune vil ha følgende endringer i forskriftens § 3 punkt 1.3

Forvaltningsstyresmakta kan gi løyve til:

Pkt k endres til: ”oppføring av nye bustadhus på gardsbruk.”

Pkt l endres til: ”næringsutvikling nedenfor skoggrensen, som ikkje er i strid med verneformålet (for hele området).”

Pkt m endres til: ”Omlægging og opprusting av jernbane, riksveg/europaveg, kraftledninger og teleinstallasjoner, samt annen infrastruktur i sone B.”

Pkt n endres fra: ”.... tilrettelegging for vintervegar eller barmarkstransport av tømmer i sone B” til: ”.....enkle skogsveger der dette ikkje er i strid med verneformålet.”

Møre og Romsdal fylke anbefaler at ombygging av driftsbygninger og uthus til hus for varig opphold, må gis en kulturminnefaglig vurdering. Fylket anbefaler derfor ikke generell åpning for dette. Fylket mener at det ikke bør gis generell åpning for å bygge skogsveier og drive næringsutvikling i landskapsvernområdet ut over det som er hjemlet i foreslått forskrift. Skogressursene på Sletta og ved Storhjellen er i det vesentlige lagt utenfor landskapsvernområdet etter anbefalt grensejustering. Konfliktene knyttet til driftsveier i skogbruket bør dermed være kraftig redusert. Fylket støtter forslag fra kommunen om en tilføyelse til forskriften om at det etter søknad kan gis tillatelse til omlegging og opprusting av kraftledninger og teleinstallasjoner, samt annen infrastruktur i sone B. Det tilrås ikke at det åpnes for videre hyttebygging i landskapsvernområdet.

DN viser til fylkets vurderinger.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.2.2.3 Motorferdsel

Møre og Romsdal Bondelag vil ha en generell åpning for kjøring på veien over Tunga til vassenden ved Ulvådalsvatnet etter de begrensninger som Tunga sameige har satt. Av hensyn til bruk og tilsyn med eiendommene ved Ulvådalsvatnet, må det åpnes for bruk av snøscooter etter spor som også blir brukt som skiløype innover dalen. Det samme må gjelde for Vermedalen. Flere rettighetshavere vil ha åpning for å kjøre på veien i Vermedalen. Grytten fjellstyre og Rauma kommune vil kunne akseptere at det generelt blir tillatt å kjøre etter Vermedalsvegen dit stien tar av til Vermevatnet. En grunneier vil at det skal gis en generell åpning for kjøring til hytter som har veiforbindelse. Han mener at naturvernloven § 22 gjør det umulig å differensiere mellom motorisert ferdsel og ferdsel til fots. Han ser ikke behovet for egen hjemmel til motorferdsel der det foreligger kommunale forskrifter for motorferdsel i utmark. Naturvernforbundet i Rauma og Norges Naturvernforbund vil ha inn følgende punkt: ”*Turistflyging med helikopter og anna over verneområda er forbode.*”

Møre og Romsdal fylke vil på bakgrunn av innspill anbefale at § 3 punkt 5.2 endres til:

”*Motorferdsel på følgjande private bomvegar i tida 15.05 – 01.12:*

- *Brøstdalsvegen til Kabben, parkeringsplassen før brua over til Tunga, og til Furuholen.*
- *Vermedalsvegane inn til der stien til Vermevatnet tek av.*”

DN støtter fylkets forslag til justeringer med hensyn til kjøring på Brøstdalsvegen og Vermedalsvegane. Det er videre foreslått at det etter søknad kan åpnes for nødvendig bruk av bil eller traktor langs noen definerte traktorveier/kjørespor. Dette omfatter bla traktorveien inn til vassenden ved Ulvådalsvatnet. Dette bør imøtekomme innspill om kjøring i dette området. Det er også åpnet for nødvendig transport på snødekt mark etter etablerte traseer. I landskapsvernområdene er det forbud mot landing med luftfartøy, men av hjemmelsmessige grunner generelt ikke forbud mot lavtflyging. En finner det også vanskelig å skulle lage et differensiert regelverk etter formål med flyging, jf innspill fra Naturvernforbundet angående turistflyging med helikopter. Direktoratet deler imidlertid forbundets bekymring over utviklingen av denne type flyging.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.3 Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde

7.3.1 Avgrensing

Norges Naturvernforbund støtter grenseforslaget. Fiskeridirektoratet, region Møre og Romsdal ønsker grensen trukket noe høyere oppe i fjellsida i Tafjorden. Dette blir støttet av Fiskeridirektoratet sentralt. Tafjord Kraftproduksjon AS mener at flere eksisterende anlegg og to mindre, mulige utbyggingsprosjekter ikke bør inngå i verneforslaget. De ber om at grensene trekkes slik at Daurmålsvatnet og Svarteggvatnet holdes utenfor. Videre bes det primært om at grensene legges slik at anleggene i Veltdalen kan nå uten å krysse verneområder, subsidiært at det blir et sammenhengende område uten vern mellom de to Veltdalsvatnene. Det ønskes også reduksjoner ved Smette slik at alle anlegg kommer utenfor verneområdet. Myren Grunneigarlag og Alstadsæter Grunneigarlag ønsker primært at grensen følger statens høyfjell. NVE mener grensene i det foreslåtte Tafjorden-Veltdalen landskapsvernområde endres slik at de to optimaliseringsprosjektene i Veltdalen og Reindalen kan konsesjonsbehandles.

Møre og Romsdal fylke peker på at grensen går i strandlinjen bare på de strekningene veien går i tunnel, og at det er bratte og utilgjengelige strandområder som inkluderes i landskapsvernområdet. Fylket ser derfor små konflikter i forhold til fiskeri og havbruk slik forslaget foreligger og tilrår ingen endring av grensen. Fylket har merket seg innvendingene fra Tafjord Kraftproduksjon og NVE og tilrår at Daurmålsvatnet og Svarteggvatnet med nærområder tas ut av landskapsvernområdet. Fylket forutsetter at den verdifulle vegetasjonen på Daurmålshaugen og i Huldrekoppen ikke berøres av grenseendringen. Av arronderingsmessige forhold tilrås grensen justert ved Grøndalen.

DN viser til fylkets vurderinger og tilrådinger.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. Departementet viser til at verneforslaget ikke berører sjøareal, men går ned i strandlinjen langs Tafjorden. Dette vernet vil derfor ikke være til hinder for fiskeri- og eventuell havbruksaktivitet i sjøen. Dersom det er behov for å feste fiskeredskap og lignende på land, er muligheten for å søke tillatelse til dette hjemlet i forskriften § 3 pkt 1.3. Departementet gjør imidlertid oppmerksom på at denne delen av Tafjorden er en del av verdensarvområdet Vestnorsk fjordlandskap.

7.3.2 Merknader til verneforskriften for Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde

Kystverket vil ha åpning for etablering og drift av deres installasjoner, og at akutte tiltak kan gjennomføres mot varsling i ettertid. Fiskeridirektoratet vil ha hjemmel for at det kan søkes om tillatelse til etablering av oppdrettsanlegg i Tafjorden. Eierne vil kunne sette opp bygninger for å utvikle turisme på den fraflyttede gården Muldal.

Møre og Romsdal fylke støtter Kystverkets endringsforslag. Dette vil være i tråd med vanlig praksis i tilsvarende verneområder. Når det gjelder fiskeridirektoratets innspill om oppdrettsanlegg, bemerker fylket at sjøen i Tafjorden ikke er med i verneforslaget, men at strandsonen utenfor de 2 tunnelene på veien inn til Tafjord er med. Tafjorden er foreslått som del av Verdensarvområde, og fylket vil fraråde at det legges til rette for fiskeoppdrettsanlegg her. Fylket anbefaler at spørsmålet om utvikling av turisme på Muldal tas opp i forvaltningsplanen. I den forbindelse bør man også vurdere om man kan bruke eksisterende bygningsmasse til turistsatsing, eventuelt etter ombygginger.

DN støtter fylkesmannens vurderinger og vil bemerke at aktuell del av Tafjorden etter vedtak sommeren 2005 er en del av verdensarvområdet Vestnorsk fjordlandskap.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet. Etter det Miljøverndepartementet er kjent med, har ikke Kystverket aktuelle anlegg i området i dag. Det er derfor ikke aktuelt å ta inn bestemmelser om drift av slike anlegg i forskriften. Dersom det senere blir etablert slike anlegg, vil vernet ikke være til hinder for drift og vedlikehold av disse. Departementet anbefaler derfor at forskriften § 3 pkt 1.3 justeres i tråd med dette. Eventuell oppdrettsvirksomhet i Tafjorden må behandles som egen sak dersom dette senere skulle bli aktuelt. Et slikt tiltak må vurderes bl.a. i forhold til Tafjorden som del av verdensarvområdet Vestnorsk fjordlandskap.

7.4 Trollstigen landskapsvernområde

7.4.1 Avgrensing

Norddal kommune, Øvstestøl sæterlag, Nedstestøl Sameige, flere grunneiere, Folkemøtet i Valldal, Møre og Romsdal Bondelag, Vik Grunneigarlag, Vikdalskraft AS og Rauma Energi AS ønsker reduksjon i verneområdet av hensyn til muligheter for turisme og næringsutvikling, av hensyn til kraftutbygging og av hensyn til vannforsyning. I området Steindalsstølen – Nestestøl – Øvstestøl - Meiadalen - Slettvikane er det muligheter for stor turisme og næringsutvikling. Det pekes på interesse for kraftutbygging ved Øvstestølen, i Grøndalen, ved Brekkevatnet, i Berdalen og Smørbotn og regulering av Haugabotsvatnet. Brekkevatn bør holdes uten for vernområdet fordi vannet er aktuelt som drikkevannskilde for Valldal. Det foreslås utarbeiding av reguleringsplan og forvaltning etter plan- og bygningsloven ved Øvstestølen, Nedstestølen og Steindalsstølen. Naturvernforbundet i Rauma, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Norges Naturvernforbund vil flytte grensen ned i Berdalen.

Norddal kommune har i en tilleggsuttalelse presisert at en ønsker Brekkevatnet og Slettvikane tatt ut av landskapsvernområdet på grunn av brukerinteresser i områdene. Sofienlund utvikling har på vegne av Vikdalskraft AS kommet med en uttalelse angående ønske om regulering av Haugabotsvatnet.

Møre og Romsdal fylke peker på at grenseforslaget for Trollstigen landskapsvernområde i stor grad tilsvarer det som i 1987 ble sendt på høring som Meiadalen landskapsvernområde. Ny teknologi og endrede rammevilkår har gjort utbygging av mindre kraftverk mer aktuelt enn tidligere, og fylket oppfatter dette som bakgrunnen for at det nå kommer innspill og uttalelser som ikke ble fremmet under verneplanprosessen på slutten av 1980-tallet. Under fylkesmannens behandling av Vikdalskrafts søknad om småkraftverk på 1990-tallet, ble forholdet til verneplanen for Reinheimen tillagt stor vekt. Fra søker ble det framhevet at det ikke var behov for regulering av Haugabotsvatnet, men det var viktig å kunne plassere inntaket nedstrøms utløpet av vannet. Ut fra dette ble grensen trukket tilbake og tilpasset dette i høringsforslaget. Fylket finner ikke grunnlag for å foreta ytterligere justeringer i Innfjorden.

Vedrørende Brekkevatnet, vil fylket bemerke at det midt på 1980-tallet ble arbeidet med en ny plan for vannforsyning for Valldal. Brekkevatnet var den gang ett av fire alternativer, men arbeidet ble ikke videreført. Planer om å bygge småkraftverk med inntil 15 GWh i dette området er kommet veldig kort, og det er ikke søkt om tillatelse. Fylket framhever at Valldøla er vernet mot kraftutbygging, og at utbygging av småkraftverk som skissert, virker å være i strid med vassdragsvernet. Fylket vil derfor ikke anbefale at det blir gjort endringer i grensene ved Brekkevatnet. Det kan imidlertid tas høyde for gjennomføring av skånsom utbygging av vannverk basert på Brekkevatnet, dersom eventuelt utredningsarbeid viser at dette alternativet har vesentlige større fortrinn enn andre løsninger. Slike samfunnsmessige hensyn bør etter fylkets oppfatning tillegges stor vekt.

Fylket anbefaler at bebygde områder ved Nedstestølen og Øvstestølen tas ut av landskapsvernområdet. For Nedstestølen er det startet et arbeid med å sikre verneverdiene gjennom en reguleringsplanprosess, og det foreligger en reguleringsplan for deler av Øvstestølen. Fylket mener dette er en akseptabel arealdisponering. Ved Grøndalen tilrår fylket en mer hensiktsmessig arrondering av landskapsvernområdet i grensen mot Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde. Steindalstølen blir liggende rett innenfor grensen. Fylket tilrår ingen spesiell grensejustering ved Slettvikane, men tilrår at det tas ut et mindre areal ved Stigrøra i Rauma for å utarbeide reguleringsplan. Her er det planer om å sanere og ruste opp turistanlegg og ulike utsiktspunkter i regi av Nasjonal Turistvegprosjektet. Fylket finner dette hensiktsmessig, og peker på at dette var også forutsatt i verneforslaget.

DN vil bemerke at Brekkevatn er en del av Valldøla som er varig vernet mot kraftutbygging. Dette legger klare begrensninger på mulighetene for å utnytte vannet i kraftsammenheng. Norddal kommune framholder at Brekkevatn trolig vil være det foretrukne alternativet ved etablering av nytt vannverk. Direktoratet deler fylkets oppfatning av at det bør gis mulighet for vannverksplanene. Direktoratet synes imidlertid det er uheldig å åpne for slike tiltak/inngrep i en villmarkspreget del av det eventuelle landskapsvernområdet, og tilrår derfor at grensene trekkes utenom vannet. I forbindelse med satsingen på Trollstigveien som turistvei foreligger det planer om tilrettelegging/opprusting av rasteplassen ved Stigrøra. Det foreligger ingen tilsvarende planer for Slettvikane, men det foreligger planer fra Øvstestølen saterlag om opprydding, tilrettelegging og forskjønnning av området. Etter direktoratets vurdering er det behov for å restaurere området etter mange års ukontrollert bruk som rasteplass. Samtidig har området store verdier, med et stort, vakkert landskapsrom. Det er derfor ønskelig å innlemme området i landskapsvernområdet. Dette vil også sikre en sammenheng i vernet på begge sider av dalen. Selv om området tas med landskapsvernområde bør det kunne åpnes for tiltak. Området er allerede sterkt preget av bruk, og det er ønskelig å profilere området i turistsammenheng. Direktoratet vil derfor tilrå at følgende bestemmelse tas inn i forskriften: *”Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til tiltak i samband med opparbeiding av rasteplass i tilknytning til vegen ved Slettvikane”*. Når det gjelder Steindalsetra vil direktoratet bemerke at setra ligger veiløst, høyt opp i bjørkebeltet, og direktoratet støtter fylkets vurdering av at området innlemmes i landskapsvernområdet.

Direktoratet registrerer innspill angående ønske om regulering av Haugabotsvatnet, men finner ikke tilstrekkelig grunnlag for å justere den foreslåtte vernegrensen. Hvis planene skal realiseres, vil direktoratet tilrå at det kan søkes dispensasjon for tiltaket, og at saken gis en nærmere vurdering i slik sammenheng. Direktoratet viser for øvrige til fylkets merknader.

Olje- og energidepartementet ber om en vurdering av om verneverdiene ved Haugabotsvatn er så betydelige at det er nødvendig at landskapsvernområdet omfatter også dette området.

Miljøverndepartementet viser til at verneverdiene i dette området er grundig vurdert. Verneverdiene er i særlig knyttet til landskapet. Isterdalen har noen av de mest spektakulære fjellprofilene i Romsdalen. Helheten i landskapet med breer botner og fjellvann er en viktig del av verneformålet, og Haugabotsvatn er viktig del av denne helheten. Opplevelsesverdiene her står også sentralt for friluftslivsinteressene i området. Dersom Haugabotsvatn tas ut av verneforslaget, vil det svekke helheten og dermed bidra til en vesentlig reduksjon av verneverdiene i dette området. Departementet slutter seg derfor til direktoratet vedrørende avgrensingen av området. Dersom det blir aktuelt å realisere

planene om å regulere Haugabotsvatnet, må det søkes om dispensasjon for tiltaket. Det er ikke kommet spesifikke merknader til den foreslåtte forskriften for dette landskapsvernområdet og departementet slutter seg til DN's forslag om nytt pkt 1.3.1 under § 3 i forskriften.

7.5 Ottadalen landskapsvernområde

7.5.1 Avgrensning

Norges geologiske undersøkelse, Vågå kommune, Lom kommune, Lom fjellstyre, Stavbrekka jaktområde og Lia grunneierlag, Lom Bondelag, Lom Bonde- og småbrukarlag, Skjåk kommune, Skjåk almenningsstyre og Rettighetshavere i Vårdalen statsallmenning ønsker ulike grensejusteringer for at det foreslåtte vernet ikke skal omfatte 3 klebersteinsforekomster nord for Vågåvatnet, seterområder, vannveier og vanninntak og skog. Norges Naturvernforbund støtter grenseforslaget.

Fylkesmannen i Oppland mener at det ut i fra landskapsmessige hensyn ikke er ønskelig med skiferdrift i disse høgfjellsområdene og tilrår ingen grenseendring som følge av eventuell drift av kleberstein. Fylkesmannen bemerker at vedlikehold av eksisterende vanningsanlegg kan gjennomføres uten å måtte søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse i landskapsvernområdet. Hensynet til vedlikeholds krav brukerne har av vanningsanleggene skal derfor være ivaretatt gjennom forskriftene. Fylkesmannen vil tilrå en grensejustering mot Ottadalen slik at grensen for landskapsvernområdet ikke blir liggende helt inntil seterområdene. Eventuell mindre nydyrking/beitekulivering og gjerding vil således ikke berøre landskapsvernområdet. Grensen foreslås også justert slik at ikke skog blir liggende innenfor vernegrensen fram mot Ottadalen i kommunene Vågå, Lom og Skjåk. Fylkesmannen mener dette ikke forringer verne kvaliteten. Fylkesmannen deler Skjåk kommunes oppfatning av justeringer av grensen ved Knubbetjønnen – Svarthovden ved Aursjøen for å lage en mer hensiktsmessig grense i dette området. Fylkesmannen tilrår også endringer i tråd med synspunkt fra Skjåk almenningsstyre, for å harmonere grensene i området med endringer som er foreslått for tilsvarende areal innenfor Lom og Vågå.

DN slutter seg til fylkesmannen.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.5.2 Merknader til verneforskriften for Ottadalen landskapsvernområde

Skjåk kommune mener det må presiseres at militær øvingsaktivitet krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Lom kommune ber om at forskriften åpner for at det kan gis tillatelse til utbedring av eksisterende vanningsanlegg i forhold til tiden og forholdene, til oppføring av nødvendige bygninger til landbruks- og seterformål, til oppdyrking/beitekulivering av nye areal og til oppføring av nødvendige buer og naust, jf Fjellova § 35. Stavbrekka jaktområde og Lia grunneierlag og Lom Bonde- og småbrukarlag mener nåværende bruk må kunne fortsette uhindret av vern og støtter kommunens uttalelse. Rettighetshavere med beiterett og rett til vanningsvann i Vårdalen statsallmenning nord for Otta elv er enig i dette, og de tilføyer at det er uheldig at øvre og nedre Teppinga med vannveier blir liggende innenfor verneområdet fordi det er behov for vedlikehold med motorisert utstyr. De ønsker også at det kan utføres tiltak for å bedre forholdene for

beitedyr og vilt, eks. rydding og brenning av kjerr/kratt. Finndalen fjellstyre og Møre og Romsdal Bondelag mener det må åpnes for å oppføre bygninger knyttet til seterformål og landbruksdrift. Finndalen fjellstyre mener at det også må være anledning å bruke motorisert hjelpemiddel for utfrakt av elg over skoggrensen.

Fylkesmannen i Oppland påpeker at Ottadalen landskapsvernområde er et viktig villreinområde og er derfor enig med kommunen i at øvingskjøring må ha egen tillatelse. Det tilrås følgende tillegg til § 3 punkt 5.2 "*Kjøring for øving og opplæring til slike formål krev eige løyve.*" Fylkesmannen viser til at vanningsanleggene i området er viktige for landbruksdriften. De er samtidig kulturminner i bruk. Vedlikehold av disse er hjemlet i forskriften § 3 punkt 1.2. Bestemmelsen gir imidlertid ikke tillatelse til endring/vedlikehold av anleggene som kan være i strid med kulturminneloven. Fylkesmannen anbefaler at motorferdsel knyttet til vedlikehold av anleggene, flyttes fra søknadspliktig til ikke-søknadspliktig tiltak. Det forutsettes at dette utdypes ytterligere i forvaltningsplanen. Fylkesmannen bemerker at vernereglene for landskapsvernområdet er tilpasset at dette er et høgfjellsområde med villrein og kulturminner, og som ikke inneholder setrer i aktivt bruk. Vernegrensen er justert i både Vågå, Lom og Skjåk kommuner slik at den er flyttet bort fra eksisterende setrer. I tillegg er grensen justert mot Finndalen landskapsvernområde. Fylkesmannen mener derfor at det ikke er behov for oppføring av nye bygninger knyttet til landbruks- og seterformål i dette området. Det er heller ikke ønskelig med nye oppdyrkinger langt fra eksisterende seterområder. Det bør heller ikke føres opp nye buer og naust. Det er tilsynsbuer knyttet til småfenæringen i området og det antas at eksisterende bygninger dekker behovet i denne sammenheng.

Vedrørende motorisert transport av felt elg over skoggrensen bemerker fylkesmannen at vernegrensen for landskapsvernområde er foreslått justert i forhold til innspill kommet gjennom høringen. Bruk av motorisert hjelpemiddel for utfrakt av felt elg og hjort er lite aktuelt ut i fra områdets topografi og vegetasjonsforhold. Fylkesmannen mener også at over skoggrensen skal motorisert ferdsel begrenses slik at terrengskader unngås. Fylkesmannen tilrår derfor ingen endring på dette punktet.

DN viser til fylkesmannens merknader med unntak av motorferdsel i forbindelse med vanningsanleggene. DN mener denne må være søknadspliktig. Dette er ikke for å vanskeliggjøre vedlikeholdsarbeidet, men for å kunne styre kjøringen. På grunn av områdets karakter er det generelt foreslått et restriktivt motorferdselregime i landskapsvernområdet.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet, men viser til at forskriften utformes i tråd med gjeldende praksis vedrørende øvelseskjøring. Forskriftens § 3 pkt 5.3.a avspeiler at forvaltningsmyndigheten må gi tillatelse til øvelseskjøring.

7.6 Finndalen landskapsvernområde

7.6.1 Avgrensing

Fylkesmannen i Oppland viser til at det er ikke gitt spesielle merknader til avgrensningen av dette området.

DN slutter seg til den foreslåtte avgrensningen.

Miljøverndepartementet viser til kap 3.2. og 7.8. når det gjelder det foreslåtte Brettingsmoen naturreservatet i Finndalen. Avgrensningen av Finndalen landskapsvernområde endres i samsvar med dette og arealet reduseres med 5,76 km².

Departementet slutter seg til den øvrig foreslåtte avgrensningen for Finndalen landskapsvernområde.

7.6.2 Verneforskriften for Finndalen landskapsvernområde

Lom kommune, Vågå kommune, Skjåk kommune, Finndalen bruksrettslag og Finndalen fjellstyre mener at veien i Finndalen må kunne brukes som i dag. Tidspunkter for åpning og stengning må fjernes fra forskriften.

Fylkesmannen i Oppland viser til at hensikten med å regulere bruk av veien var å hindre brøyting av veien og en potensiell stor utfart inn mot sårbare vinterbeiteområder for villreinen. Fylkesmannen registrerer at den lokale motstanden er stor mot en slik regulering, bla pga næringsdrift i Finndalen. Veistyret kan også regulere åpningstiden om nødvendig. Ved etablering av verneområdene er det lagt til grunn at oppsynet i området videreutvikles. Blant annet bør det foretas en fortløpende vurdering av hvordan villreinenes livsbetingelser påvirkes. Fylkesmannen legger derfor til grunn at det blir en oppfølging av friluftsbrukens påvirkning på villreinenes arealbruk og på sårbare fuglearter. Dersom trafikk og ferdsel øker slikt at det medfører forstyrrelser for villrein og andre sårbare arter, vil ferdselsreguleringer bli vurdert. Fylkesmannen tilrår at forslaget til regulering av veibruken tas ut og at det etableres et overvåkingsopplegg i regi av oppsynet.

DN viser til fylkesmannens merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.7 Lordalen landskapsvernområde

7.7.1 Avgrensning

Norges Naturvernforbund støtter grenseforslaget i Lordalen. Lesja kommune, Lesja fjellstyre, styret i Lordalen statsalmenning, flere setrer og hytteeiere i Lordalen mener Lordalen landskapsvernområde må tas ut av verneplanen. Statskog ser det som viktig for skogsdriften at grensen i Lordalen flyttes innom Storsetra. To enkeltpersoner mener det burde vært samme regelverk for hele Lordalen.

Fylkesmannen i Oppland bemerker at Lordalen har et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap med store landskapskvaliteter. Loravassdraget og seterlandskapet med seterhus og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Den skogkledde dalen går som en kile inn i høyfjellsområdene og danner et viktig landskapselement og kontrast til det åpne fjell-landskapet omkring. Det er viktig å verne dette landskapsrommet mot tyngre inngrep som for eksempel hytteutbygging. Det er til vurdering å verne en mindre del av skogen enten som en utvidelse av en Reinheimen nasjonalpark eller som et eget barskogsreservat.

Fylkesmannen mener mye av motstanden mot landskapsvernområdet skyldes forslag til regulering av bruk av veien og at det har vært stor motstand mot å flytte parkeringsplassen i grustaket ved Nysetra. Fylkesmannen tilrår endringer i forhold til høringsforslaget som imøtekommer det store flertallet av høringsuttalelser. Fylkesmannen vurderer forslaget om å la hele statsalmenningen omfattes av landskapsvernområdet til å være utenfor mandatet som er gitt for vern av Reinheimen. Fylkesmannen påpeker at forslaget til endring av vernegrensen fra Statskog, omfatter deler av det området som er til vurdering i forbindelse med vern av skog på statsgrunn. Dersom dette området ikke blir fredet som naturreservat,

kan skogsdrift skje i medhold av foreslåtte verneforskrift for landskapsvernområdet. Fylkesmannen ser ikke grunnlag for å endre grensene i forhold til skogsdrift. Forslaget til Lordalen landskapsvernområde har totalt sett store naturvernfarende verneverdier, og fylkesmannen tilrår at forslaget til vern opprettholdes i området.

DN støtter fylkesmannens vurderinger og forslag.

Miljøverndepartementet viser til at et skogområde i Lordalen senere kan bli aktuelt å vurdere i forbindelse med skogvernarbeidet på statsgrunn. Denne verneprosessen er imidlertid ennå ikke startet, og eventuell opprettelse av et naturreservat må i så fall behandles som egen sak senere. Departementet foreslår derfor at Lordalen landskapsvernområde opprettes som foreslått. For øvrig slutter departementet seg til DN.

7.7.2 Verneforskriften for Lordalen landskapsvernområde

Lesja kommune og mange seter- og hytteiere i Lordalen mener at punktet om regulering av veibruken må tas ut av forskriften, samt at grustaket ved Nysetra fortsatt må kunne benyttes som parkeringsplass.

Fylkesmannen i Oppland påpeker at mange mener bestemmelsen om veibruken er lite hensiktsmessig i forhold til bruken knyttet bla til næringsdrift i Lordalen, tilsvarende som i Finndalen, jf 7.6.2. Fylkesmannen bemerker at bruken av parkeringsplassen ved Nysetra er godt etablert, og det er ikke kommet fram alternativer til denne parkeringsplassen. Det legges derfor til grunn at parkeringsplassen blir beholdt inntil videre. Fylkesmannen mener imidlertid at parkeringsplassen har en uheldig plassering i forhold til både landskap og hensynet til villreinen. I nåværende utkast til forvaltningsplan legges det til grunn at området inntil videre skal beholdes som parkeringsplass for biler, men at den ikke skal utvides. Fylkesmannen mener at det i prosessen med slutføring av forvaltningsplanen må konkretiseres alternativer for parkering i området.

DN viser til fylkesmannens vurderinger og forslag.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratet.

7.8 Brettingsmoen naturreservat

Statskog SF mener at grensen i vest må justeres slik at det blir en større avstand fra setra. Allmenningsstyret for Finndalen Statsallmenning, Finndalen Bruksrettslag, Finndalen fjellstyre og Lom kommune foreslår at vernet kun må omfatte arealet mellom Vangen og Brettingi. Allmenningsstyret for Finndalen Statsallmenning og Finndalen Bruksrettslag sier i en fellesuttalelse at dersom skogen på nordsiden av Finna, mellom Sterringi og Brettingi blir fredet, vil de bruksberettigedes tilgang på tømmer bli redusert dramatisk. Det foreslåtte verneområdet er regnet som et godt beiteområde, som er i ferd med å gro igjen. De mener det er uakseptabelt at DN kan gå inn i etterkant av vernet for å regulere beitetrykket. Det blir videre lagt vekt på at verneområder skal ha en lokal forvaltning. Kommunen, allmenningsstyret og bruksretterlaget foreslår at reservatet reduseres i øst og at det som kompensasjon vernes et tilsvarende areal på sørsiden av Finna. Finndalen fjellstyre mener at naturreservat er den mest aktuelle verneformen. Når det gjelder verneforskriften, mener fjellstyret at det er et viktig prinsipp at denne bare må regulere aktiviteter som er en trussel mot verneverdiene. Fjellstyret mener derfor det må være lov med bruk av kvist ved snarefangst. Det generelle unntaket for bålbrekking med tørre kvister fra bakken eller medbrakt ved bør endres til ”*Skånsom bruk av trevirke til bålbrekking*”. Videre ønsker

fjellstyret at uttransport av felt storvilt med lett terrenggående kjøretøy, merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier og at bruk av sykkel og hest og kjerre, samt riding blir gitt et generelt unntak i verneforskriften. Fjellstyret mener også at det er unødvendig at dyrelivet er fredet da de mener at dette er regulert av viltloven. Lom kommune kan ikke se at verneverdiene i østre del av området kvalifiserer til bruk av verneformen naturreservat. For resten av arealet bør verneformen være naturreservat med lokal forvaltning. Kommunen mener også at det må være lov med bruk av kvist ved snarefangst. Finndalen fjellstyre og Lom kommune går ut i fra at det generelle unntaket som er gitt for vedlikehold av eksisterende bru over Finna skal være bru over Brettingi. Naturvernforbundet i Oppland ber om at Brettingsmoen blir vernet som naturreservat og ikke som en del av Reinheimen nasjonalpark. Dette for å sikre et raskt vedtak i saken. En privatperson støtter forslaget om å trekke området inn i Reinheimen nasjonalpark. Alternativt er verneformen naturreservat det riktige.

Fylkesmannen i Oppland mener at Brettingsmoen har regional verneverdi. Størst verneverdi har området mellom setrene på Vangen og Brettingi. Befaring i området tyder likevel på at verneverdiene øst for Brettingi er noe større enn fagrapporten kan gi inntrykk av. Fylkesmannen vil understreke at det er området som helhet som har fått vernekategori ** og ikke bare den vestre delen. Det er ikke slik at hvert enkelt delområde må ha regional verneverdi eller høyere for å kunne hjemle bruk av naturvernloven. Naturvernloven kan derfor brukes på hele det foreslåtte området.

Ifølge skogbruksplanen for Finndalen Statsallmenning utgjør verneforslaget ca. 30 % av både produktivt areal og stående kubikkmasse. Anbefalt hogstkvantum er ca. 500 m³ pr år. I forhold til virkesutaket de siste tiårene kan de gjenværende arealene uten problem dekke det behovet de bruksberettigede har for virke. På bakgrunn av beitetrykket i Finndalen de senere år, kan fylkesmannen heller ikke se at et mulig redusert beite som følge av fredningen, vil kunne ha betydning for tilgangen på beite i området som helhet. På denne bakgrunn er det mye som tilsier at hele det foreslåtte området burde tilrås vernet. Av hensyn til lokale ønsker og behov og ut fra de registrerte verneverdiene er fylkesmannen likevel innstilt på en reduksjon av området, men i et mindre omfang enn foreslått lokalt. Fylkesmannen tilrår derfor at arealene øst for Kvitgrovmorki tas ut. Grensa foreslås også noe justert ved setrene på Vangen slik at avstanden til disse blir noe større.

Fylkesmannen ser at det kan være fordeler ved å innlemme Brettingsmoen i den foreslåtte Reinheimen nasjonalpark. Brettingsmoen er likevel et vel avgrenset område med en helt annen naturtype og andre forvaltningsmessige utfordringer enn en Reinheimen nasjonalpark. Fylkesmannen støtter derfor det lokale ønsket om verneformen naturreservat.

I fredningsforskriften slutter fylkesmannen seg til forslaget om å ta inn tillatelse til bruk av kvist til snarefangst i § 4 punkt 3. I § 4 punkt 7 vil ”bru over Finna” bli endret til ”bru over Brettingi”. Fordi det til nå ikke er registrert spesielle verneverdier knyttet til skorpelav innenfor området og fordi området er forholdsvis stort, er fylkesmannen innstilt på å endre bestemmelsen om bålbrenning slik at det kan brukes tørrkvist også på trær til ved. Fylkesmannen vil også kunne tilrå at det i § 5 åpnes for tillatelse til ridning og bruk av sykkel langs bestemte traseer. Slike traseer må imidlertid forvaltningsmyndigheten ha kontroll på av hensyn til slitasje- og forstyrrelsesproblematikk. Det er derfor ikke aktuelt å ta en slik bestemmelse inn under § 4.

Når det gjelder uttransport av felt storvilt må dette skje med lette kjøretøy som ikke setter varige spor i marka. Merking, rydding av stier og bruk av verneområder til større arrangementer kan medføre slitasje, forstyrrelse og uttak av virke som kan få følger for

verneverdier og verneformål. Slike bestemmelser bør derfor inn under § 5. Fylkesmannen er likevel innstilt på å åpne for etablering av nye stier innenfor området. Det tas derfor med en bestemmelse om dette i § 5. En bestemmelse om vern av dyrelivet må med i forskriften da viltloven ikke omhandler alt dyreliv og for å markere at vernet omfatter hele økosystemet inkludert alt dyreliv. Det er naturlig også å ha med en presisering om forsøpling.

DN viser til at de med seterrett i Finndalen er fra Skjåk. Disse har kun rett til å ta ut virke for ny og vedlikehold av den eksisterende seterbebyggelsen i dalen. Disse setereierne har i tillegg virkesrett i Skjåk Almenning for behov knyttet til gardene i bygda. Garder i Vågå har ikke seterrett i Finndalen, men virkesrett til bebyggelsen/landbruksmessig drift i bygda. Disse har i tillegg seterrett og allmenningsrett (rabatt på virke) i Langmokje Almenning. Det er viktig å ha med seg at virkesretten i Finndalen er knyttet opp mot vedlikehold av landbruksmessig bebyggelse. Det er ikke snakk om rett til salg av tømmer. DN viser til skogbruksplanen fra 2005 for Finndalen statsallmenning. Denne viser at anbefalt årlig hogstkvantum/balansekvantum er vesentlig større enn årlig virkesuttak til de bruksberettigede de siste 30 år. Selv etter en fredning av Brettingsmoen som tilrådd av fylkesmannen, vil anbefalt årlig hogstkvantum være langt over det dobbelte selv med en ikke ubetydelig økning i årlig virkesuttak. DN støtter derfor fylkesmannen sine vurderinger knyttet til dette spørsmålet. For øvrig har fylkesmannen etter DNS vurdering kommet de lokale høringsuttalelsene i møte på flere punkter, blant annet er arealet vesentlig redusert om enn ikke så mye som lokale brukerinteresser har ønsket. Direktoratet anbefaler at Brettingsmoen naturreservat opprettes slik Fylkesmannen i Oppland foreslår.

Miljøverndepartementet viser til at det har vært en grundig vurdering av dette området både i verneplanen for skog på statsgrunn og under sluttbehandlingen av verneplan for Reinheimen gjennom bl.a. møte med kommunen og de bruksberettigede og befaring i området. Vurderingene til skogbrukssjefen i kommunene Vågå, Lom og Skjåk av årlig hogstkvantum i Finndalen statsallmenning avviker i betydelig grad fra skogtaksten fra 2005. Skogbrukssjefen mener bl.a. at det er lite trolig at man kan opprettholde et langsiktig avvirkningskvantum på 500 kubikkmeter i statsallmenningen, og at på grunn av skogtilstanden vil fredningsforslaget redusere mulig uttak av bruksrettsvirke kraftig. Skogbrukssjefen mener det kan være verneverdige områder utenfor det foreslåtte verneområdet, bl.a. på grunnlag av observasjoner av ulvelav. Lederne i hhv. Finndalen allmenningsstyre, Skårvangen grunneierlag og Skjåk bruksrettslag mente skogbruksplanen for Finndalen er svært mangelfull, og ønsker å få vurdert et alternativt verneareal. Det er foreslått at konkrete arealer tas ut, og at alternativt areal tas inn. Lom kommune hevder at mer enn $\frac{3}{4}$ av den hogstmodne skogen de nærmeste årene blir båndlagt gjennom vernet, og at vernet vil svekke ressursgrunnlaget for mange gardsbruk i svært stor grad. Det ble bedt om at saken utredes nærmere hvis MD ikke kan slutte seg til det lokale ønsket om avgrensning naturreservatet ved Brettingi i øst. Lom kommune støtter forslaget fra bruksretthavere om å utrede alternativt verneareal sør for Finna. På møtet og befaring i området 30.05.06 ble disse forholdene understreket på nytt og det ble framsatt ønske om at et framtidig vern ikke måtte være til hinder for etablering av gangbru over Finna og etablering av en natur- og kultursti i forbindelse med barskogsreservatet.

Miljøverndepartementet viser til at det er betydelige forskjeller mellom beregnet årlig hogstkvantum i følge den nye skogbruksplanen og de estimer som skogbrukssjefen har foretatt. Departementet viser til vurderingene fra fylkesmannen og direktoratet om at i følge skogbruksplanen for Finndalen Statsallmenning utgjør verneforslaget ca. 30 % av både produktivt areal og stående kubikkmasse. Skogbruksplanen viser at anbefalt årlig hogstkvantum/balansekvantum er vesentlig større enn årlig virkesuttak til de bruksberettigede de

siste 30 år. Departementet viser også til brev fra Statskog av 31.05.06, hvor det framgår at også etter et vern av Brettingsmoen naturreservat som foreslått, synes mulighetene til å dekke framtidig virkesbehov etter Statskogs vurdering å være rimelig god. Når det gjelder forslaget om avgrensning ved Brettingi i øst viser departementet til at arealet av det foreliggende verneforslaget er betydelig redusert i forhold til det opprinnelige forslaget, ved at skogarealer i østre og vestre del er tatt ut tidligere i verneprosessen. Når det gjelder forslaget om utvidelse av naturreservatet mot sør viser departementet til at også dette området tidligere er vurdert i forbindelse med de naturfaglige kartleggingene som er gjennomført, jf. NINA Rapport 44. Det aktuelle arealet har også tyngre tekniske inngrep som vei og kraftlinje. Forekomster av blant annet ulvelav i dette området bør kunne ivaretas gjennom et bærekraftig skogbruk og ut fra verneforskriften for Finndalen landskapsvernområde. En utvidelse som foreslått vil også kreve ny høring av saken. Departementet anbefaler ikke på det nåværende tidspunkt en utvidelse av naturreservatet mot sør. Departementet mener etablering av en natur- og kultursti og eventuell etablering av gangbru over Finna, kan være positive forvaltningstiltak. Departementet her derfor i forskriftens § 5 tatt inn at det etter søknad kan gis tillatelse til etablering av gangbru over Finna. Finansiering av slike tiltak må vurderes innenfor det ordinære forvaltningsbudsjettet til verneområdene.

For øvrig slutter departementet seg til DNs tilråding, og foreslår opprettelse av Brettingsmoen naturreservat.

Miljøverndepartementet

tilrår:

Forskrifter om vern av Reinheimen i Oppland og Møre og Romsdal fylker fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 – 8)